

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Virge Viruste

**TÖÖTAMISE REGISTRI MÕJU TÖÖD VÕIMALDAVALE
ISIKULE**

Lõputöö

Juhendaja:

Iiris Põldma, BA

Tallinn 2015

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2015
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Töötamise registri mõju tööd võimaldavale isikule.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The impact of employment register on a person providing work. <i>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning koosneb 51 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 34 allikat, millele on tekstis viidatud. Võõrkeelne kokkuvõte on koostatud inglise keeles.</i></p> <p><i>Lõputöö eesmärgiks on analüüsida töötamise registri mõju tööd võimaldavale isikule. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Anda ülevaade olukorrast enne töötamise registrit 01.07.2014.</i> 2. <i>Anda ülevaade töötamise registreerimisest töötamise registris alates 01.07.2014.</i> 3. <i>Anda ülevaade registri toimimisest.</i> 4. <i>Analüüsida töötamise registreerimise kohustuse mõju tööd võimaldavale isikule.</i> <p><i>Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis on omakorda jaotatud kaheks alapeatükiks.</i></p> <p><i>Uurimismeetodina kasutatakse kvalitatiivset meetodit erialase kirjanduse analüüsi puhul ja kvantitatiivset meetodit küsitluse andmete analüüsi kujul.</i></p> <p><i>Analüüsi käigus selgus, et töötamise register on osadel ettevõtetel koormust tõstnud ja osadel vähendanud, kuna see oleneb konkreetsest ettevõttest, siis on mõju erinev ja analüüs näitabki, et ühest vastust halduskoormuse kasvule ei ole.</i></p>	
Võtmesõnad: <i>töötamise register, ümbrikupalk, mitteametlik tööjõud, tööd võimaldav isik</i>	
Võõrkeelsed võtmesõnad: employment registration, envelope wages, illegal labor, person providing work	
Lõputöö seos riiklike arengukavade ja prioriteetidega: Rahandusministeeriumi strateegiline arengukava 2014-2017; Maksu- ja Tolliameti arengukava 2013–2016: 2014. aasta kokkuvõte	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: <i>Virge Viruste</i></p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	Allkiri:
Juhendaja: Iris Põldma	
Kaitsmisele lubatud	Allkiri:
Kolledži direktor: Uno Silberg	

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. TÖÖTAMISE REGISTREERIMINE.....	6
1.1 Olukord enne töötamise registri loomist 01.07.2014.....	6
1.2 Töötamise registreerimine töötamise registris alates 01.07.2014.....	14
2. TÖÖTAMISE REGISTRIS REGISTREERIMISE KORD JA MÕJU.....	22
2.1 Töötamise registri toimimine.....	22
2.2 Töötamise registreerimise kohustuse mõju tööd võimaldavale isikule	28
KOKKUVÕTE.....	38
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	41
SUMMARY	45
LISA KÜSITLUSLEHT ETTEVÕTJATELE	48

SISSEJUHATUS

Eesti riiklike maksude maksuhalduriks on Maksu- ja Tolliamet, kellel on seadusest tulenev õigus kontrollida maksukohustuslasi, määrata tasumisele kuuluv maksusumma või nõuda sisse maksuvõlad. Maksukohustustlane on füüsiline või juriidiline isik, kes on seaduse alusel kohustatud maksma maksu. Kui mõlemad osapooled järgivad seadust, siis on lõpptulemus mõlemale aktsepteeritav, kui mitte, siis tuleb maksukohustuslasel kanda rikkumise eest määratud karistust.

Eesti riigieelarve koosneb suures osas kogutud maksudest ja eesmärgiks on võimalikult suur maksulaekumine. Selleks, et maksukohustuslased maksudest kõrvale ei hoiduks tuleb neid kontrollida ja vajadusel teha neile kohustuste täitmine lihtsamaks ja kättesaadavamaks.

Lõputöö teema on aktuaalne, kuna probleem ümbrikupalga maksmisega on suur ning aktiivselt tegutsevad ettevõtjad tunnetavad seda praktiliselt igapäevaselt. Ümbrikupalga vähendamine on vajalik selleks, et kaitsta korrektseid ettevõtjaid ja tagada neile võrdne konkurentsikeskkond.

Lõputöö teema uudsus seisneb selles, et töötamise registreerimine registris on esmakordne kohustus tööd võimaldavatel isikutel, mis toob kaasa palju muudatusi kogu süsteemis. Autorile teadaolevalt pole sellekohast uurimust veel tehtud.

Probleem seisneb selles, et tööandajad eiravad töötajate töötasudelt maksude maksmist riigile ehk kasutatakse mitteametlikku tööjõudu. Kui tööandja ei deklareeri töötaja palgalt makse, siis jääb töötaja ilma sotsiaalsetest hüvedest. Riigile on oluline, et maksulaekumine riigieelarves oleks võimalikult suur ja töötamise registreerimine tagab täiendava tööjõumaksude laekumise riigikassasse.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida töötamise registri mõju tööd võimaldavale isikule.

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade olukorrast enne töötamise registrit 01.07.2014.
2. Anda ülevaade töötamise registreerimisest töötamise registris alates 01.07.2014.

3. Anda ülevaade töötamise registri toimimisest.

4. Analüüsida töötamise registreerimise kohustuse mõju tööd võimaldavale isikule.

Uurimismeetodina kasutatakse kvalitatiivset meetodit erialase kirjanduse analüüsi puhul ja kvantitatiivset meetodit küsitluse andmete analüüsi kujul. Küsitlus on anonüümne ning välja toodud lõputöö lisas.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, millest esimene käsitleb töötamise registreerimist. Esimese peatüki esimeses alapeatükis antakse ülevaade maksusüsteemist, maksumaksja kohustusest ja töötamise registreerimisest enne seaduse muudatust 01.07.2014. Teises alapeatükis on räägitud töötamise registri loomise põhjustest, selle eesmärkidest ja muudatustest.

Teine peatükk räägib registri korrast ja selle mõjust tööd võimaldavale isikule. Teise peatüki esimeses alapeatükis on antud ülevaade registri tehnilisest poolest ehk kuidas seda seaduse kohaselt täita ning toodud välja vabatahtlikkuse alusel töötamise probleemid. Lisaks antakse ülevaade sellest, kuidas register on tööle hakanud ja milliseid tulemusi toonud. Teine alapeatükk analüüsib ettevõtjatele koostatud küsitluse tulemusi, kuidas nad üldiselt suhtuvad uude töötamise registreerimisse ning kas see on toonud neile juurde halduskoormust või muid mõjusid.

Töö allikatena kasutatakse eesti- ja võrkeelset erialakirjandust, teemakohaseid kehtivaid õigusakte, läbi viidud uuringuid ning Eesti ja teiste riikide maksuadministratsioonide ametlikel kodulehekülgedel avaldatud informatsiooni.

1. TÖÖTAMISE REGISTREERIMINE

1.1 Olukord enne töötamise registri loomist 01.07.2014

Igal isikul on õigus töötada ja saada selle eest lepingule vastavat tasu. Tööandja on kohustatud maksma töötajale tasu ja maksma sellelt makse riigile. Selleks, et töötaja ei jääks ilma sotsiaalsetest hüvedest, kui tööandja tema palgalt makse ei deklareeri, siis on oluline teada maksuõigusest tulenevalt töötamise registreerimise korda ja selle olemust.

Maksumenetlus on üks haldusmenetluse eriliik, kus tuleb tähelepanu pöörata just nõrgema osapoole ehk maksukohustustlase õiguste kaitsmisele.¹

Kõikide maksude kohta kehtivaid põhimõtteid sisaldab maksukorralduse seadus (MKS), mis määrab maksuhalduri ja maksukohustustlase õigused, kohustused ja vastutuse, maksumenetluse korra ning maksuvaidluste lahendamise korra.²

Maks on seadusega või seaduse alusel valla- või linnavolikogu määrusega riigi või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks või selleks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud ühekordne või perioodiline rahaline kohustus, mis kuulub täitmisele seaduse või määrusega ettenähtud korras, suuruses ja tähtaegadel ning millel puudub otsene vastutasu maksumaksja jaoks.³

Eesti maksusüsteem koosneb riiklikest ja kohalikest maksudest. Riiklikud maksud sätestatakse seadusega ning riiklike maksude haldajaks on Maksu- ja Tolliamet. Eestis on riiklikud maksud: tulumaks, sotsiaalmaks, käibemaks, aktsiisid, maamaks, raskeveokimaks, hasartmängumaks ja tollimaks.⁴

Maksuhalduri ülesanded on kontrollida maksude arvestamise ja tasumise õigsust ning jälgida, et makse tasutakse ja maksusoodustusi kohaldatakse seadusega sätestatud suuruses ja korras.

¹ Pilv, A., Kergandberg, E., ja Lentsius, M., *Maksumenetlus* (Äripäeva Kirjastuse AS, 2006), lk 9.

² Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.08.2014 – RT I 11.07.2014, 11... RT I 2002, 26, 150, §1 lg 1.

³ Samas §2.

⁴ Lehis, L., *Maksuõigus* (Tallinn Juura, 2012), lk 23-27.

Peale selle on tema ülesanne arvestada ja määrata seadusega sätestatud juhtudel tasumisele kuuluv maksusumma ja intress ning tagastada enamakstud või hüvitatavad summad. Nõuda sisse maksuvõlad, kohaldada maksuseaduste rikkujate suhtes seadusega lubatud sunnivahendeid ja karistusi ning teostada järelvalvet töötamise registreerimise kohustuse täitmise üle.⁵

Maksukorralduse seadusest tulenevalt on tööandjad maksukohustuslased. Tööandjaks on nii füüsiline kui juriidiline isik, riigi- või kohaliku omavalitsuse asutus, Eestis püsivat tegevuskohta omav või tööandjana tegutsev mitteresident, kellel ei ole Eestis püsivat tegevuskohta.⁶ Maksukohustuslane on maksumaksja, kes on füüsiline või juriidiline isik või riigi-, valla- või linnaasutus, kes seadusega sätestatud tingimustel ja korras on kohustatud maksu maksma ning täitma teisi talle seoses maksukohustusega pandud rahalisi ja mitterahalisi kohustusi.⁷

Tööandja sõlmib seaduse kohaselt töötajaga töölepingu, mis on aluseks tehtud töö eest töötasu saamiseks ning sellelt peetakse kinni seaduse kohaselt nõutavad maksud ja maksed. Töölepingu seadus ütleb, et tööandja on eelkõige kohustatud maksma töö eest töötasu kokkulepitud tingimustel ja ajal.⁸ Tööleping tehakse kahes eksemplaris, millest üks on töötajale ja teine tööandjale.⁹

Tööandja kohustus on töötajale tehtud väljamaksetelt tulumaksu, töötuskindlustusmaks ja kogumispensionimakse kinnipidamine ning sotsiaalmaksu arvestamine ja tasumine, samuti Maksu- ja Tolliametile deklaratsiooni TSD esitamine, töötaja nõudmisel tehtud väljamaksete ning nendelt kinnipeetud ja arvestatud maksude ja maksete kohta tõendi andmine.¹⁰

Iga tööandja peab registreerima tööle asunud töötaja ja riigile selle pealt makse tasuma. Kui tööandja ja töötaja vahel pole töölepingut sõlmitud ning palka makstakse sularahas, siis on tegemist deklareerimata töösuhtega, mis tähendab seda, et antud ettevõtte ei tasu töötaja pealt riigile makse. Lisaks on probleem kui töötajal küll on tööleping ja ta registreeritakse tööle, aga seda osalise palgaga, mis tähendab, et riigil jäävad ülejäänud summa pealt maksud saamata.

⁵ Maksukorralduse seaduse §10 lg 2.

⁶ Maksu- ja Tolliamet, „Tööandja maksud”, <www.emta.ee/?id=12222> (12.03.2015).

⁷ Samas § 6 lg 1 p 1; lg 2.

⁸ Töölepingu seadus, 17.12.2008, jõustunud 01.04.2013 – RT I, 22.12.2012, 30...RT I, 2009, 5, 35., § 28 lg 2 p2.

⁹ Arro, R., Eamets, R., Järve, J., Kallaste, E., Philips, K., „Labor market flexibility and employment security in Estonia” (2001), <www.oit.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_142348.pdf> (08.03.2015).

¹⁰ Maksu- ja Tolliamet, „Tööandjale”, <www.emta.ee/?id=12222> (12.12.2014).

Näiteks viis Eesti Kaubandus-Tööstuskoda 18. juunist kuni 4. juulini 2014. aastal oma liikmete seas läbi küsitluse, mille eesmärgiks oli välja selgitada ettevõtjate hinnangud ümbrikupalkade osas. Ümbrikupalka tähistab palgatulu, millelt pole tööandja maksnud makse.¹¹

Allpool olevas lõigus tähendab rahvakeeli „mustalt“ ehk mitteametlikult. „Täiesti mustalt“ tähendab, et töötaja saab palka sularahas, millelt tööandja makse ei maksa. „Osaliselt mustalt“ tähendab, et töötaja töötasu deklareeritakse osaliselt ehk miinimumpalgalt ja ülejäänud osa antakse mitteametlikult.

Kui vastajatel paluti hinnata oma sektori töötajate osakaalu, kes saavad kas „täiesti mustalt“ või „osaliselt mustalt“ töötasu, siis oli 230 vastajast 23% seisukohal, et nende sektoris ei maksta ei täiesti ega osaliselt „mustalt“ palka mitte kellelegi. Lisaks on ca 1/3 vastajatest (34%) seisukohal, et nende sektoris täiesti „mustalt“ töötasu saajaid ei ole, kuid osaliselt deklareerimata töötasu saajaid võib olla. Üldiselt hinnatakse osaliselt „musta“ töötasu saajate osakaalu oma sektoris suhteliselt kõrgemaks, kui täiesti „mustalt“ töötasu saajate osakaalu.¹²

Seda tõestab ka uuring, kus Eesti Konjunktuuriinstituudi andmetel sai 2010. aastal 13% Eesti töötajatest palka, millelt jäeti ettenähtud maksud osaliselt või täielikult maksmata 141,6 miljoni euro ulatuses. 2011. aastal sai ümbrikupalka 8% töötajatest, mille tulemusel jäi riigieelarvesse hinnanguliselt laekumata 11,5 miljonit eurot¹³.

Teise uuringu kohaselt, mille viisid 2010. aastal läbi Jaanika Meriküll ja Karsten Staehr uurides teatamata tööhõive ja ümbrikupalkade kohta Balti riikides, selgus, et Eestis oli teatamata tööhõive vähenenud 19,5%-lt (1998. aastal) 9,6%-le (2002. aastal). Lätis aga teatamata tööhõive osakaal kasvas 16,3%-lt (1998. aastal) 22,5%-le (2002. aastal). Leedus oli see näitaja 7,2% (1998. aastal) ja 11,7% (2002. aastal).¹⁴

¹¹ Meriküll, J., Staehr, K., „Unreported Employment and Envelope Wages in Mid-Transition: Comparing Developments and Causes in the Baltic Countries” (2010), <www.ttu.ee/public/k/karsten-staehr/2010-JaanikaStaehr_CES201017.pdf> page 29.

¹² Maksu- ja Tolliamet, „22.07.2014 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Maksu- ja Tolliameti pressikonverentsi materjal” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (22.03.2015).

¹³ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” (2014), <riigikogu.ee/index.php?op=ems&page=eelnou&eid=b852a61d-a767-4110-8ea2-1bdc5695e424>, algatamine-seletuskiri (13.12.2014).

¹⁴ Meriküll, Staehr, „Unreported Employment and Envelope Wages in Mid-Transition”.supra nota 10, page 30.

Ehk siis üheksa aastat hiljem on Eestis olukord paranenud väga vähe 9,6%-lt 8%-le. Järelikult pole varasematel aastatel ümbrikupalga probleemile suurt tähelepanu riigi poolt pööratud.

Kõige rohkem hoiavad maksudest kõrvale väikesed ettevõtted ehitus ja põllumajanduspoliitika sektorites. Tööjõumaksudest hoidumine on rohkem levinud neile, kes töötavad osalise tööajaga, on suhteliselt vähese hariduse ja väikese sissetulekuga. Maksudest kõrvalehoidumine on sagedasem noorte ja eakate seas.¹⁵

Balti riikides on maksu- ja sotsiaalkindlustuse kohustused suures osas tasuta tööandjal ja need makstakse maksuametile. Makstes töötajatele madalat deklareeritud palka ja veel deklareerimata palka, saab tööandja oluliselt vähendada oma palga kogukulu, vältides sotsiaalkindlustuse ja tulumaksu osa palgakulusid ning rikkudes põhilisi töö maksmise põhimõtteid.¹⁶

Kui tööleasumisel on tööleping jäänud kirjalikult vormistamata, tuleks töötajal seda siiski järjekindlalt nõuda. Töötaja tasandilt vaadatuna jääb ta ilma seadusega ette nähtud sotsiaalsetest garantiidest. Näiteks puudub ravikindlustus, töötatud aeg ei anna pensioniõiguslikku staaži, sest töötasult ei ole makstud sotsiaalmaksu. Suur võimalus on jääda osaliselt või täielikult oodatavast palgast ilma, sest töösuhte olemasolu ja kokkulepitud palga suuruse tõendamine on raskendatud. Lisaks talle võidakse töökoht suvalisel hetkel üles öelda etteteatamistähtaega järgimata, hüvitist ja puhkusekompensatsiooni maksmata ning töötukassast ei saa ta töötuskindlustushüvitist. Riigi poolt vaadatuna jäävad planeeritud maksud laekumata.¹⁷

Ilma töölepinguta töötajat on tööandjal kasumi eesmärgi teenimisel odavam pidada, kuna tema töötasult ei pea makse riigile tasuma, seega jääb see osa rahast muude kulude katteks. See muidugi ei tähenda, et töötajale rohkem raha makstakse.

Uurimuslikud arvutused näitavad, et töötajad, kes saavad ümbrikupalga, neil on kasum suhteliselt tagasihoidlik eriti neil, kellel on selline töötamise viis regulaarne. Nad ei ole paremas majanduslikus seisus kui seaduskuulekad isikud. Üldiselt töötatakse ilma ametliku palgata

¹⁵ Kriz, K.A., Meriküll, J., Paulus, A. ja Staehr, K., „Why do individuals evade payroll and income taxation in Estonia?” (2007), <papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=968829> (01.04.2015).

¹⁶Williams, C.C., „The prevalence of envelope wages in the Baltic sea region” (2009), <eprints.whiterose.ac.uk/10044/1/Williams1.pdf>. (01.04.2015).

¹⁷Raamatupidamis -ja maksuinfoportaal, „Mustalt töötamine” (2009), < http://www.rmp.ee/tooigug/tls/mustalt-tootamine-2009-10-28> (04.03.2015).

seepärast, et ei leita tööd ametlikus sektoris.¹⁸ Samas on palju inimesi, kes on rahul ümbrikupalgaga, seda üldiselt siis kui tegemist on lühiajalise või poole kohaga tööga.

Osaline tööaeg on tavaliselt defineeritud kui regulaarselt tasustatav töö, kus töötunnid on väiksemad kui täistööajaga töö (35 tundi nädalas). Antud määratlus varieerub riigiti.¹⁹

Sama Eesti Kaubandus-Tööstuskoda küsitluse põhjal selgus, et vastajatest 73% ei ole viimase kahe aasta jooksul puutunud kokku olukorraga, kus töötaja/tööotsija ise küsib ümbrikupalka. Vastajatest, kes on nimetatud olukorraga kokku puutunud, on 66% neid, kellel on selline situatsioon ette tulnud kuni 3 korral. Põhjuseks on toodud 81% juhtudest asjaolu, et isik soovib oma tegelikke sissetulekuid varjata (vältida makseid kohtutäiturile, mitte tasuda elatisraha, mitte kaotada töötü abiraha, emapalka või eelpensioni jms). 17% juhtudest tuuakse põhjuseks see, et tahetakse suuremat palka, kui ettevõtte suudab ametlikult maksta. Kui tööandja on ümbrikupalga maksmisest keeldunud, siis 54% juhtudest ei ole tööotsija/töötaja tööle ilmunud või on töölt lahkunud, 18% on lahkunud mõne aja pärast ning 28% on nõustunud ametliku palgaga.²⁰

Selleks, et kõik maksud saaksid töötajate tasudelt deklareeritud ja riigil oleks kontroll maksukohustuslaste üle, siis varem olid tööandjad kohustatud esitama töötaja andmed Haigekassale, et tekiks ravikindlustus ja kui tekkis tööandjal maksukohustus, siis tuli veel registreerida Maksu- ja Tolliametis.

Haigekassa eesmärk on ravikindlustushüvitiste võimaldamine vastavalt ravikindlustuse seadusele, muudele õigusaktidele ja haigekassa eelarves ettenähtud ravikindlustuse kuludele.²¹

Ravikindlustatud isik on Eesti alaline elanik, tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elav isik, ajutise viibimisalusega Eestis seaduslikult viibiv ja töötav isik, kelle eest

¹⁸ Meriküll, Staehr, „Unreported Employment and Envelope Wages in Mid-Transition”.supra nota 10, page 32.

¹⁹Kalleberg, A.L., „ Nonstandard Employment Relations: Part-Time, Temporary and Contract Work” (2000), <disciplinas.stoa.usp.br/pluginfile.php/133966/mod_resource/content/1/Kalleberg_2000_Nonstandard%20employment%20relations.pdf> (01.04.2015).

²⁰Maksu- ja Tolliamet, „Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Maksu- ja Tolliameti pressikonverentsi materjal” supra nota 11, lk 4-5.

²¹ Eesti Haigekassa seadus, 14.06.2000, jõustunud 01.01.2001, osaliselt 01.10.2000- RT I, 13.03.2014,12...RT I 2000, 57, 374, § 2 lg 1.

sotsiaalmaksu maksja on kohustatud maksma sotsiaalmaksu või kes iseenda eest maksab sotsiaalmaksu sotsiaalmaksuseaduses sätestatud korras, suuruses ja tähtaegadel.²²

Kindlustatud isik, kelle eest sotsiaalmaksu maksja on kohustatud maksma sotsiaalmaksu, on näiteks töölepingu alusel töötav isik, kelle eest on kohustatud maksma sotsiaalmaksu tööandja.²³

Töötaja tuli registreerida ka Töötukassas ning tööandjal oli kohustus maksta töötuskindlustusmaksu, mis on sundkindlustuse makse liik töötuskindlustuse sihtotstarbeliseks rahastamiseks, mida maksavad kindlustatu ja tööandja.²⁴

Tööandja peab esitama maksuhaldurile ka maksudeklaratsiooni, mis on tulu-, käibe-, aktsiisi-, tolli-, sotsiaalmaksu- ja hasartmängumaksudeklaratsioon, maksuaruande või muu maksuhaldurile esitatav maksu arvutamise dokument, mille esitamise kohustus tuleneb seadusest.²⁵ Deklaratsioonides tuleb kajastada tööd tegevale isikule tehtud väljamaksed ning esitada Maksu- ja Tolliametile, kes kannab maksukohustuslased maksukohustuslaste registrisse.

Maksukohustuslaste register (edaspidi *register*) on Vabariigi Valitsuse poolt asutatud riiklik register avaliku teabe seaduse tähenduses, mida peetakse maksuhaldurile seadusega pandud ülesannete täitmise tagamiseks.²⁶

Registri pidamise eesmärgiks on andmete kogumine maksuseadustest ja teistest seadustest tulenevate ülesannete täitmiseks arvestuse pidamine maksude tasumise õigsuse kontrollimiseks, maksude määramiseks ja sissenõudmiseks.²⁷

Registri vastutav töötleja on Maksu- ja Tolliamet.²⁸ Andmeid kantakse registrisse ja saadakse registrist Vabariigi Valitsuse kinnitatud registri põhimääruses sätestatud korras²⁹.

²² Ravikindlustuse seadus¹, 19.06.2002, jõustunud vastavalt § 90-le 01.10.2002- RT I, 23.03.2015...RT I 2002, 62, 377, §5 lg 1.

²³ Töötuskindlustuse seadus¹, 13.06.2001, jõustunud 01.01.2002- RT I, 16.04.2014, 29... RT I 2000, 59, 359, § 4 lg 1.

²⁴ Töötuskindlustuse seadus¹, 13.06.2001, jõustunud 01.01.2002- RT I, 16.04.2014, 29... RT I 2000, 59, 359, § 4 lg 1.

²⁵ Maksukorralduse seaduse §85 lg 1.

²⁶ Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.07.2002- RT I, 17.04.2013...RT I 2002, 65, 150, § 17 lg 1.

²⁷ Eesti Majanduse Teataja, *Maksud* (Teataja Kirjastus OÜ, 2006), lk 80.

²⁸ Maksukorralduse seadus supra nota 26, § 17 lg 3.

Registrit peetakse ühetasandilise infotehnoloogilise andmekoguna elektrooniliselt ning andmed on digitaalkujul.³⁰

Registrisse kantakse andmed järgmiste isikute kohta³¹:

- 1) maksukohustuslane;
- 2) sotsiaalmaksuseaduse alusel kindlustatav isik;
- 3) töötuskindlustuse seaduse alusel kindlustatu, töötuskindlustusmakse maksja ja kinnipidaja;
- 4) kohustatud isik, makse maksja ja makse kinnipidaja kogumispensionide seaduse tähenduses;
- 5) maksuesindaja;
- 6) mitteresident seoses tagastusnõude esitamisega;
- 7) keskkonnatasude seaduse alusel saastetasu, vee erikasutusõiguse tasu ja maavara kaevandamisõiguse tasu maksja;
- 8) käesoleva seaduse § 1 lõikes 6 nimetatud rahaliste kohustuste tasumiseks kohustatud isik.

Nimetatud isikud kantakse registrisse avalduse esitamise või avalduses märgitud veel saabumata kuupäeva seisuga. Maksukohustuslase võib registrisse kanda tagasiulatuvalt kuni 10 tööpäeva avalduse esitamise kuupäevast arvates.³²

Registris peetakse eraldi arvestust iga registrisse kantud isiku käesolevast seadusest ja maksuseadusest tulenevate õiguste ja kohustuste kohta.³³

Enne tegevuse alustamist on Maksu- ja Tolliametis kohustatud end registreerima³⁴:

- 1) juriidiline isik, keda ei kanta äriregistrisse, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse või usuliste ühenduste registrisse;
- 2) riigi-, valla- või linnaasutus, keda ei kanta riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riiklikusse registrisse;

²⁹Samas §17 lg 4.

³⁰Eesti Majanduse Teataja. *Maksud.* supra nota 25, lk 81.

³¹Maksukorralduse seadus supra nota 26, § 17 lg 2.

³²Maksukorralduse seadus supra nota 26, § 24 lg 1.

³³Samas § 17 lg 2¹.

³⁴Samas § 18 lg 1-5.

- 3) mitteresidendist juriidiline isik, füüsilisest isikust ettevõtja, juriidilise isiku staatust mitteomav isikuteühendus või varakogum, kes alustab Eestis majandustegevust püsiva tegevuskoha kaudu, mida ei ole filiaalina kantud äriregistrisse;
- 4) notar ja kohtutäitur.

Äriregistrisse ja muudesse registritesse kantud juriidilisi isikuid maksuhalduri juures ei registreerita. Enamasti registreerivad end maksuhalduri juures füüsilisest isikust ettevõtjad, kes ei ole kantud Äriregistrisse, seltsingud ja välismaised maksumaksjad. Maksumaksjad, kellel on maksuhalduri juures registreerimiskohustus on kohustus maksuhaldurit teavitada viie tööpäeva jooksul oma tegevuse lõpetamisest, tegevuskoha likvideerimisest või muude tegevusega seotud andmete muutmisest.³⁵

Maksumaksja kantakse maksumaksjate registrisse registreerimisavalduse esitamise kuupäeva või avalduses märgitud veel saabumata kuupäevaga. Kui maksumaksja esitatud andmed registripidajale on puudulikud või ei vasta tegelikkusele, on maksuhalduril õigus keelduda kande tegemisest ning anda maksumaksjale võimalus puudused kõrvaldada.³⁶

Maksukorralduse seaduse järgi enne 01.07.2014. aastat oli maksuhaldurile andmete esitamata jätmise või valeandmete esitamise või kinnipidamiskohustuse rikkumise eest, kui selle tulemusel tasumisele kuuluv maksusumma on väiksem maksuseaduse alusel tasumisele kuuluvast summast või tagastamisele, hüvitamisele või tasaarvestamisele kuuluv summa on suurem seaduse kohaselt tagastamisele, hüvitamisele või tasaarvestamisele kuuluvast summast, – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 13 000 eurot.³⁷

Kokkuvõtteks selgus, et maksukorralduse seadusest tulenevalt on tööandjad maksukohustuslased. Tööandja sõlmib seaduse kohaselt töötajaga töölepingu, mis on aluseks töötasu saamiseks tehtud töö eest ning sellelt peetakse kinni seaduse kohaselt nõutavad maksud ja maksed. Tööandja kui maksukohustuslane peab esitama töötaja andmed Haigekassas ja Töötukassas ning maksukohustuslasena registreeritakse Maksu- ja Tolliametis. Kui töötaja tulusid ei deklareerita, siis jääb ta ilma sotsiaalsetest hüvedest. Lisaks selgus Eesti Kaubandus-

³⁵Lillemets, K., *Maksukorraldus* (Sisekaitseakadeemia 2006), lk 47.

³⁶Lillemets, K., *Maksukorraldus*. supra nota 35, lk 47.

³⁷Maksukorralduse seadus supra nota 24, §153¹ lg 1-2.

ja Tööstuskoja uuringust, et makstakse osaliselt ümbrikupalka, mis tähendab, et riigil jäävad osaliselt maksud saamata. Maksumaksja kantakse maksukohustuslase registrisse. Registri pidamise eesmärgiks on andmete kogumine maksuseadustest ja arvestuse pidamine maksude tasumise õigsuse kontrollimiseks, määramiseks ning sissenõudmiseks. Registri vastutav töötaja on Maksu-ja Tolliamet.

1.2 Töötamise registreerimine töötamise registris alates 01.07.2014

Maksukorralduse seaduse muutmise pandi alus töötamise registreerimise süsteemile. Eestis on maksudest kõrvalehoidumise probleem järjest süvenenud ning kontroll sellele ei ole andnud märgatavaid tulemusi, et riigieelarvele see positiivselt mõjuks. Selle vastu võitlemiseks võttis riigikogu alates 2014. aasta 01. juulist vastu maksukorralduse seaduse muudatuse, kuhu on lisatud maksukohustuslase registri alamregistriks töötamise register (edaspidi TÖR) ning mille vastutavaks töötajaks on Maksu-ja Tolliamet.

Tööd tegevate isikute registreerimise eesmärgiks ühelt poolt on vähendada mitteametliku tööjõu kasutamist ja parandada see läbi tööd võimaldavate isikute deklaratsioonide esitamist ja maksudistsipliini ning teiselt poolt suurendada elektroonselt kogutavate andmete mahtu sotsiaalsete tagatiste (pensionid, hüvitised, toetused) taotlemisel, menetlemisel ja maksmisel, vähendada paber kandjal esitatava informatsiooni hulka ning võimaldada paberivabade menetlusskeemide kasutuselevõttu. Seega on töötamise registreerimise ulatus ja eesmärk väga laiad ning tegemist ei ole pelgalt meetmega maksude kogumise hõlbustamiseks, vaid töötamise registreerimine loob süsteemi, millest hakkab sõltuma suur osa isikute sotsiaalseid hüvesid – pensionid, hüvitised jm. Teisisõnu, kui tööd tegev isik ei ole registreeritud, siis ei ole tal tervisekindlustust ega muid sotsiaalseid tagatisi.³⁸

Töötamise registreerimine parandab maksudistsipliini ja suurendab maksude laekumist. Töötamise registreerimine eriti kõrgeima ümbrikupalga maksmise riskiga valdkondades (ehitus, toitlustus, majutus, tööstus, kaubandus) loob maksuhaldurile võimaluse tõhustada

³⁸ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 25.

tööjõumaksude alast järelevalvet, vähendades seeläbi deklareerimata tööjõu kasutamist ning suurendades tööd tegevate isikute sotsiaalsete garantiide rakendamise võimalikkust. Tööd tegevate isikute registreerimise kohustuse rakendamisest saadav täiendav maksulaekumine palga alammäära puhul (suurima maksuriskiga valdkondades – ehitus, toidlustus, majutus jt) oleks 2014. aastal umbes 5–12 miljonit eurot. Kuna eelnõu on plaanitud jõustuma 2014. aasta juulist, siis rakendamise mõju on 5/12 aasta mõjust ehk 2–5 miljonit eurot.³⁹

Töötamise registris sisalduvad andmed on edaspidi aluseks töötamisega kaasnevate sotsiaalsete tagatiste nagu ravikindlustus, pension, töötuskindlustushüvitis jne tuvastamisel eriseadusega ettenähtud juhtudel ning töötamisega seotud kohustuste täitmise kontrollimisel. Registrit hakkavad kasutama Maksu- ja Tolliamet, töötukassa, sotsiaalkindlustusamet, tööinspektsioon, haigekassa, politsei- ja piirivalveamet. Maksu- ja Tolliameti eesmärk on töötamise registri abil vähendada ümbrikupalga maksmisel otseselt töötajatele tekitatud kahju.⁴⁰

Töötamise register võimaldab koguda informatsiooni Eestis tööd tegevate füüsiliste isikute kohta. Töötamise registreerimisel kogutavat informatsiooni on võimalik kasutada töötamise ajalisest kestvusest ja saadud tasust sõltuvate toetuste, hüvitiste, pensionite määramisel, hüvitiste maksmise ja sotsiaalteenuste osutamise õigsuse järelkontrolli teostamisel ning ravikindlustuskaitse perioodi arvestamisel, maksude arvestamise ja tasumise õigsuse kontrollimisel.⁴¹

Tegeliku töötamise, selle pikkuse ja saadava töötasu suuruse tuvastamine on maksuhalduri jaoks keeruline ning ressursimahukas protsess. Töötajad väidavad sageli kontrollide käigus, et on tööandja juures esimest päeva tööl. Näiteks 2012. aastal ehituse valdkonnas läbi viidud kontrollide käigus võeti selgitused 4 386 isikult, kellest 32% olid väidetavalt esimest päeva või lühiajaliselt tööl. Töötamise registri kasutusevõtul selline võimalus kaob, et isik väidab kaks päeva järjest, et on esimest päeva tööl.⁴²

Seega kannab töötamise registreerimise süsteemi loomine nii eri- kui ka üldpreventiivset eesmärki, mille tagamiseks nähakse eelnõus ette sunniraha kohaldamise ja väärteomenetluse

³⁹ Samas, lk 27.

⁴⁰ Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise register tõi nädalaga 12 400 uut töölepinguga töötajat” (2014), www.emta.ee/index.php?id=35633 (21.04.2015).

⁴¹ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 1.

⁴² Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 2.

alustamise võimalused. Üldpreventiivset eesmärki täidavad ülalnimetatud üldised eesmärgid, eripreventiivse eesmärgi täitmisel mõjutatakse konkreetseid isikuid mitteametliku tööjõu kasutamist lõpetama ning nende suhtes läbiviidud menetlused ja võimalike sunnimeetmete rakendamine peaks viima selleni, et tööd võimaldavad isikud ei riskiks enam uute süütegude toimepanemisel mitteametliku tööjõu kasutamisega. Eripreventiivne eesmärk seisneb ka tööd võimaldavate isikute õiguskuulekale käitumisele suunamises ning sellise käitumise edaspidises kindlustamises.⁴³

Töötamise registreerimise süsteemi loomise teine suurem eesmärk on koondada kogu töötamisega seonduv informatsioon ühte elektroonilisse keskkonda, mis aitab vähendada kõikide osapoolte (Maksu- ja Tolliamet, Eesti Töötukassa, Sotsiaalkindlustusamet, Tööinspeksioon, Eesti Haigekassa, Politsei- ja Piirivalveamet) halduskoormust ja dubleerivat tegevust nii andmete esitamisel, kogumisel kui ka töötlemisel.⁴⁴

Töötamise registreerimine lihtsustab nii Eesti Haigekassa, Sotsiaalkindlustusameti, Eesti Töötukassa, Tööinspeksiooni kui ka Politsei- ja Piirivalveameti tööd. Nimetatud asutused saavad töötamise registrist oma ülesannete täitmiseks vajaliku informatsiooni üksik- või masspäringutena. Registri andmeid kasutatakse järelevalve teostamisel ning tööd tegevate isikute ravikindlustuskaitse, töötuskindlustuskaitse ja sotsiaalkindlustuskaitse tagamisel ja sotsiaalkindlustushüvitiste maksmise õigsuse kontrollimisel.⁴⁵

Vastavalt konkreetse institutsiooni ülesannete iseloomule on päringute teostamise viisid erinevad: Eesti Haigekassa infosüsteemidesse liiguvad andmed muudatuste kohta 1 kord ööpäevas ning Sotsiaalkindlustusamet ja Eesti Töötukassa teostavad päringuid neid huvitavate andmete osas neile seadusega pandud ülesannete täitmisel tõusetunud vajadusel. Lisaks kasutavad Maksu- ja Tolliamet, Tööinspeksioon ja Politsei- ja Piirivalveamet andmeid riskianalüüsi teostamisel ja järelevalvemenetluse läbiviimisel. Tööinspeksioon hakkab töövaidluskomisjoni jõustunud otsuse alusel töötamise registri andmeid muutma pärast oma infosüsteemi liidestamist vastava registriga hiljemalt 2014. aasta oktoobris.⁴⁶ Täiendavalt on

⁴³ Samas, lk 2.

⁴⁴ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 3.

⁴⁵ Samas, lk 3.

⁴⁶ Tööinspeksioon, „Muudatused töövaidlusmenetluses seoses töötajate registri rakendamisega” (2014), <www.ti.ee/est/koik-uudised/uudised>

välismaalaste töötamise registreerimisel kavas töötamise registrisse luua lisafunktsionaalsus, millega kogutakse vajalikud andmed Politsei- ja Piirivalveametile välismaalaste seadusega sätestatud töötamise tingimuste kohta.⁴⁷

Töötamise registris luuakse eraldi tööd tegeva isiku vaade, mille kaudu tal on võimalik tutvuda kõikide tema töötamist puudutavate andmetega. See on oluline edasimineku võrreldes varasema süsteemiga ning üksikisikud saavad seeläbi teadlikumaks nende kohta käivatest andmetest. Nii saab uue süsteemi kohaselt tööd tegev isik kontrollida, kas tema töötamine on nõuetekohaselt registreeritud, kas temale tehtud väljamaksud on deklareeritud ning arvestatud ja kinnipeetud maksud tasutud ning kas tal on sellest tulenevalt õigus sotsiaalsetele tagatistele.⁴⁸

Eeltoodust tulenevalt on töötamise registreerimise eesmärk ühelt poolt vähendada mitteametliku tööjõu kasutamist ja parandada tööd võimaldanud isikute maksudistsipliini ning teisalt suurendada elektroonselt kogutavate andmete mahtu, mis on vajalikud sotsiaalsete tagatiste taotlemisel, menetlemisel ja maksmisel.⁴⁹

Maksukorralduse seaduses tehakse muudatused §10 lg 2 punktiga 5, millega sätestatakse maksuhalduri ülesanne teostada järelevalvet töötamise registreerimise kohustuse täitmise üle. Muudatus on vajalik töötamise registreerimise järelevalvepädevuse määratlemiseks. Kuigi töötamise registreerimine on vajalik ka maksuhalduri teiste ülesannete täitmiseks, omab töötamise registreerimine suuremat valdkonnaülest mõju, mille üle järelevalve teostamine väljuks kehtiva seadusega maksuhaldurile ette nähtud pädevuse piiridest. Seega on vajalik maksuhalduri põhikohustuste ringi laiendamine ka töötamise registreerimise üle järelevalve teostamisele.⁵⁰

Peale selle täiendatakse MKS 1. peatükki pärast § 25 jaoga 3¹. Ühtlasi defineeritakse nimetatud jaos eelnõuga kasutusele võetavad uued mõisted. Mõistete *tööd võimaldav isik* ja *tööd tegev isik* kasutuselevõtmine on vajalik eristamiseks nimetatud isikuid tööandjast ja töötajast või töövõtjast, kuivõrd neid mõisteid on võimalik kasutada üksnes piiratud ulatusega kontekstis, s.o

detailne/?tx_news_pi1%5Bnews%5D=1&cHash=683a563f873461755850a55a36d43535&no_cache=1&sword_list%5B0%5D=t%C3%B6tamise&sword_list%5B1%5D=registreerimine> (21.03.2015).

⁴⁷ Tööinspeksioon, „Muudatused töövaidlusmenetluses seoses töötajate registri rakendamisega” supra nota 46.

⁴⁸ Tööinspeksioon, „Muudatused töövaidlusmenetluses seoses töötajate registri rakendamisega” supra nota 46.

⁴⁹ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 4.

⁵⁰ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 10 lg 2 p 5.

töölepingute või töövõtulepingute puhul. Kuivõrd eelnõu eesmärk on tagada kõikide tööd tegevate isikute töötamise registreerimine, sh ka nende isikute, kes teevad tööd muu lepingu alusel ning kelle õigussuhe ei kvalifitseeru töösuhena, on vajalik isikute ringi laiendamine ning nende koondamine üldisemate mõistete alla. Sellest lähtuvalt on tegemist ka üldise töötamise registriga, mitte töösuhete või töötaja registriga, kuna ka sellised määratlused viitaksid registri liiga kitsale iseloomule.⁵¹

MKS § 25¹ lõige 1 defineerib töötamise registri mõiste ning lõige 4 määratleb ära isikud, kelle töötamine tuleb registreerida. Registripidaja ja andmete vastutav töötleja on Maksu- ja Tolliamet. Registri volitatud töötlejad on Eesti Töötukassa, kes lisab või muudab registriandmeid vastavalt vajadusele tema poole pöördunud isikute taotluste menetlemise raames. Samuti Tööinspektsioon, kes kannab oma infosüsteemi sisse jõustunud töövaidluskomisjoni otsused, kust liiguvad töötamisega seotud andmed automaatselt kokkulepitud regulaarsusega töötamise registrisse.⁵²

MKS § 25¹ lõikes 3 on toodud töötamise registriga seotud mõisted⁵³:

- 1) töötamine – töö tegemine töölepingu või muu võlaõigusliku lepingu alusel tasu eest või vabatahtlikkuse alusel tasu saamata või avalik teenistus ATS § 5 tähenduses;
- 2) tööd tegev isik – füüsiline isik, kes teeb tööd punktis 1 toodud tähenduses;
- 3) tööd võimaldav isik – Eesti residendist või mitteresidendist juriidiline isik, Eesti riigiasutus või kohaliku omavalitsusüksuse asutus, füüsiline isik või füüsilisest isikust ettevõtja, kes sõlmib töötamise aluseks oleva kokkuleppe või nimetab punktis 2 nimetatud isiku ametikohale;
- 4) töötamise alustamine – töölepingu ja vabatahtlikkuse alusel tööd tegeva isiku tööle asumine kuupäeva täpsusega või võlaõigusliku lepingu korral lepingu jõustumise kuupäeva täpsusega või avalikus teenistuses ametikohale asumise aeg kuupäeva täpsusega;
- 5) töötamise peatumine – tööd tegeva isiku viibimine lapsehoolduspuhkusel, lapsendaja puhkusel, rasedus- ja sünnituspuhkusel või aja- ja asendusteenistuses ning selle perioodi

⁵¹ Samas, § 25¹ lg 3.

⁵² Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 5.

⁵³ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 25¹ lg 3.

eest ei maksa tööd võimaldav isik tööd tegeva isiku eest sotsiaalmaksu või poolte kokkuleppel antaval tasustamata puhkusel;

- 6) töötamise lõpetamine – töölepingu ja vabatahtlikkuse alusel tööd tegeva isiku töö lõpetamine kuupäeva täpsusega, võlaõigusliku lepingu lõppemine kuupäeva täpsusega ja teenistusest vabastamine kuupäeva täpsusega ning tööd tegeva isiku maksukohustuse üleminekul teise riiki kuupäeva täpsusega.

Tööd võimaldav isik on teisi sõnu veel ettevõtja, kes kitsamas tähenduses on füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning nende müük on talle püsivaks tegevuseks.⁵⁴

Töötamine registreeritakse töötamise registris, kuid tööd tegevatele isikutele tehtud väljamaksud deklareeritakse maksudeklaratsioonis, st töötamise registreerimine ei vabasta tööd võimaldavat isikut maksudeklaratsiooni esitamisest. Tööd tegevale isikule tehtud väljamaksud tuleb endiselt deklaratsioonides kajastada ning tööd võimaldaval isikul säilib maksudeklaratsioonide esitamise kohustus. Töötamise registri kanded ei tõenda seda, et tööd tegevale isikule on väljamakseid tehtud. Deklaratsioonis esitatud andmed on töötamise registri andmetega faktiliselt seotud. Maksuhaldur võrdleb deklaratsioonides esitatud andmeid töötamise registris olevate andmetega, et hinnata maksude tasumise ja deklareerimise õigsuse kontrollimise vajadust.⁵⁵

Selleks, et tagada tööd võimaldavate isikute registreerimiskohustuse täitmist, on vajalik seaduse tasandil luua kohustust tagavate mehhanismide olemasolu. Sunniraha on võimalik registreerimiskohustuse täitmata jätmise eest rakendada kahel juhul⁵⁶:

- 1) tööd võimaldav isik on jätnud registreerimata tööd tegeva isiku töötamise alustamise;
- 2) tööd võimaldav isik on jätnud registreerimata tööd tegeva isiku töötamise lõpetamise.

Muudatus on vajalik, et tagada sunniraha kohaldamisele ühtne regulatsioon ning laiendada §-st 135 tulenevat ka töötamise registreerimise kohustuse täitmata jätmisel määratavale sunnirahale.⁵⁷

⁵⁴ Tammert, P., *Maksundus*, (Aimwell OÜ, 2002), lk 199.

⁵⁵ Tammert, P., *Maksundus*, supra nota 54, lk 199.

⁵⁶ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 25⁸.

⁵⁷ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 22.

MKS § 154 lõige 1 sätestab, et maksudeklaratsiooni, dokumentide, asjade või muu teabe tähtpäevaks esitamata jätmise, maksuhalduri juures enda registreerimata jätmise, maksuhaldurile valeandmete, teadvalt ebaõigete dokumentide esitamise, arvestuse pidamise nõuete eiramise, maksuhalduri korralduse täitmatajätmise või muul viisil maksuhalduri tegevuse takistamise eest karistatakse trahviga. Kehtiva sõnastuse kohaselt on võimalik töötamise registris registreerimata jätmise eest trahvi määrata, kuna mahub muu teabe tähtpäevaks esitamata jätmise alla.⁵⁸

Töötamise registris tööd tegeva isiku registreerimata jätmise eest on ettenähtud trahv. Kuna töötajate registri puhul on tegemist maksukohustuslaste registri alamregistriga, siis ka karistuse määr on sama registrisse registreerimata jätmise eest. MKS § 154 näeb väärtekaristusena rakendatava rahatrahvi ülemmäärad, milleks füüsiliste isikute puhul on kuni 300 trahviühikut ning juriidiliste isikute puhul kuni 3200 eurot.⁵⁹

Seaduse §-ga 72¹ antakse maksuhaldurile pädevus isikusamasuse tuvastamiseks. Lõiked 1 kuni 4 sätestavad üldised kriteeriumid isikusamasuse tuvastamiseks.⁶⁰ Lõikega 5 antakse maksuhaldurile õigus isikusamasuse tuvastamisel kasutada vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

Lühidalt on töötamise registreerimise eesmärgid⁶¹:

- 1) vähendada ebaseadusliku tööjõu kasutamist;
- 2) kindlustada tööd tegevate isikute sotsiaalsete õiguste parem kaitse;
- 3) lihtsustada ja tõhustada maksuhalduri tööd töötamisega seonduvate maksude laekumise kontrollimisel;
- 4) suurendada elektroonselt kogutavate andmete mahtu ning koondada töötamisega seonduv informatsioon ühtsesse süsteemi;
- 5) vähendada tööd võimaldavate isikute, maksuhalduri, Eesti Töötukassa, Tööinspektsiooni ja Eesti Haigekassa halduskoormust;
- 6) lihtsustada sotsiaalsete tagatiste süsteemi toimimise põhimõtteid.

⁵⁸ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 154 lg 1..

⁵⁹ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 154.

⁶⁰ Samas § 72¹ lg 1-4.

⁶¹ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 4.

Kokkuvõtteks selgus, et töötamise register on väga vajalik ümbrikupalkadega võitlemiseks. Tööd tegevate isikute registreerimise eesmärgiks ühelt poolt on vähendada mitteametliku tööjõu kasutamist ja parandada seeläbi tööd võimaldavate isikute deklaratsioonide esitamist ning teiselt poolt suurendada elektroonselt kogutavate andmete mahtu sotsiaalsete tagatiste taotlemisel, menetlemisel ja maksmisel. Lisaks väheneb kogu paberimajandus ning ühtne süsteem loob kõigile paremad tingimused, kes registriga tööd teevad. Töötamise registreerimine parandab maksudistsipliini ja suurendab maksude laekumist. Töötamise registreerimine eriti kõrgeima ümbrikupalga maksmise riskiga valdkondades (ehitus, tootlustus, majutus, tööstus, kaubandus) loob maksuhaldurile võimaluse tõhustada tööjõumaksude alast järelevalvet. Registri ja andmete vastutav töötaja on Maksu- ja Tolliamet.

2. TÖÖTAMISE REGISTRI REGISTREERIMISE KORD JA MÕJU

2.1 Töötamise registri toimimine

Töötamise register on tekitanud erinevaid arvamusi, kas see hakkab tööle ning kas täidab oma kõiki eesmärke. Eelkõige on kontrollihirm ettevõtjatel, kes peavad hoolikalt töötajaid registreerima, et mitte seadust rikkuda. Selleks on vaja teada, kuidas register tehnilise poole pealt toimib ning kuidas see on reaalselt tööle hakanud ja oma eesmärke täitnud.

Registreerimise eesmärk ennekõike on vähendada mitteametliku tööjõu kasutamist, mille tagamiseks tuleb töötamine registreerida hiljemalt tööle asumisel ning see annab võimaluse paremini kontrollida maksude maksmist.

Üldiselt registreeritakse kõikide tööd tegevate isikute töötamine, kelle töö tegemise koht on Eestis ja kelle osas tekib Eestis maksukohustus ning kelle töö tegemise koht ei ole Eestis, kuid kelle osas tekib Eestis kohustus maksta sotsiaalmaksu või töötuskindlustuse makseid.⁶²

Töötamise nõuetekohasel registreerimisel tekib töötamise registrisse registri kanne. Registri kannete hoidmise ja andmete säilitamise eest vastutab töötamise registri vastutav töötaja. Maksu- ja Tolliametil on vastutava töötajana kohustus tagada registriandmete konfidentsiaalsus ning isikuandmete ja eraelu kaitse.⁶³ Töötamise registri kande õigsuse eest vastutab kande tegija. Reeglina on selleks tööd võimaldav isik, kelle suhtes on maksuhalduril ja Tööinspeksioonil õigus vajadusel rakendada sunnimeetmeid puuduste kõrvaldamiseks.⁶⁴

Registreerimine toimub elektroonselt või lihtsustatud kujul.

Tööd võimaldav isik registreerib töötamise maksuhalduri veebikeskkonnas e-maksuamet /e-toll või maksuhalduri teenindusbüroos enne tööd tegeva isiku poolt töö alustamist. Töötamise registreerimiseks peab tööd võimaldaval isikul olema sõlmitud Maksu- ja Tolliametiga

⁶² Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 7.

⁶³ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 6.

⁶⁴ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 7.

veebikeskkonna kasutamise leping.⁶⁵ Et riigiasutustel ja kohaliku omavalitsusüksuse asutustel ei tekiks lisakoormust registreeringute tegemisel töötamise registrisse, on olemas masin-masin liides SAP programmiga ja kes kasutavad SAP programmi, saavad andmed edastada otse läbi SAPi töötamise registrisse. Eraldi registreerimist sellisel juhul enam ei pea tegema ja SAP-ist liiguvad vajalikud andmed töötamise registrisse.⁶⁶

Elektroonsel kujul kannab tööd võimaldav isik töötamise registrisse järgmised andmed⁶⁷:

- 1) tööd tegeva isiku ees- ja perekonnanimi ning isikukood;
- 2) isikukoodi puudumisel kuni viiepäevase töötamise korral sünniaeg;
- 3) tööd võimaldava isiku registri- või isikukood ja nimi;
- 4) töötamise alustamise kuupäev;
- 5) ametinimetus ja töökoha aadress, kui tegemist on kolmanda riigi kodakondsust või määratlemata kodakondsust omava isikuga, kes elab Eestis.
- 6) töötamise peatumise algus- ja lõppkuupäev ning peatumise alus;
- 7) töötamise lõpetamise kuupäev ja alus.

Erinevate lepingute korral võib töötamise alustamise kuupäev olla erinev, nt töölepingus fikseeritakse töö alustamise kuupäev, mis märgitakse töötamise registrisse kui töötamise alustamise kuupäev, võlaõigusliku lepingu korral loetakse töötamise alustamiseks lepingu jõustumise kuupäeva.⁶⁸

Töötamise peatumine on töötaja viibimine lapsehoolduspuhkusel, ajateenistuses või tasustamata puhkusel.

Lisaandmetena kantakse registrisse ka ametinimetus ja töökoha aadress, kui tegemist on kolmanda riigi kodakondsust või määratlemata kodakondsust omava isikuga, kes elab Eestis töötamist lubava tähtajalise elamisloa alusel, või kolmanda riigi kodakondsust või määratlemata kodakondsust omava isikuga, kes viibib Eestis viisa või viisavabaduse alusel ja kellel on õigus lühiajaliselt Eestis töötada.⁶⁹

⁶⁵ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 16.

⁶⁶ Samas, lk 16.

⁶⁷ Maksukorralduse seadus supra nota 2, § 25⁴ lg 1.

⁶⁸ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 15.

⁶⁹ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 16.

Teine võimalus registreerimiseks on lihtsustatud kord, mille alusel esitab tööd võimaldav isik tööd tegeva isiku isikukoodi ja töötamise alguse kuupäeva telefoni teel või lühisõnumiga ning kannab täiendavad andmed töötamise registrisse seitsme kalendripäeva jooksul. Lihtsustatud korras registreerimine annab tööd võimaldavale isikule õiguse veebikeskkonnas registreerimisvõimaluse puudumisel esitada tööd tegeva isiku põhiandmed telefoni teel või lühisõnumiga.⁷⁰ Lihtsustatud korras registreerimisele rakenduvad paketi põhised hinnad sõltuvad tööd võimaldava isiku valitud sideteenuse operaatorist ning seetõttu on ka teenuse hind erinev. Maksu- ja Tolliamet lihtsustatud korras registreerimise eest täiendavat tasu ei võta. Sarnane süsteem kehtib ka mitmete teiste avalike teenuste puhul (nt parkimine, ID-piletite ost jms) ning ei põhjusta isikutele ebamõistlikku kulu, kuna tasumisele kuulub üksnes teenuse hind vastavale sideteenuse operaatorile.⁷¹

Register on käivitunud valdavalt sujuvalt ning tööd võimaldavad isikud on muudatustega kaasa tulnud. Tööandjad on süsteemiga kohandunud ja registreerimine on olnud edukas, mida tõestavad erinevad uuringud.

Juulis 2014. aastal oli töötamise registrisse kantud kokku 589 660 isiku töötamine 67 140 tööandja poolt ning 43 190 töötajat on registreeritud mitme tööandja poolt. Haigekassast ülekantud andmetele on 2014. aasta juulis lisandunud 51 700 isiku töötamine 16 700 tööandja poolt ning 2 700 töötajat on registreeritud mitme tööandja poolt. Isikuid, kes polnud registreeritud haigekassast ülekandunud andmetes ühegi tööandja poolt, on uute registreeringute hulgas ca 32 000. Enim töölepinguga registreeritud uusi isikuid on ehituse tegevusalal. Järgneb jaekaubandus, toidu ja joogi serveerimine, kinnisvaraalne tegevus ja maismaaveondus.⁷²

2014. aasta 1. juulist tuleb töötamise registrisse kanda kõik isikud, kes ettevõtte heaks töötavad ning kellel tekib maksukohustus. Lisaks tuleb registreerida need inimesed, kes töötavad ettevõttes tasu saamata ehk on n-ö vabatahtlikud.

⁷⁰ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 17.

⁷¹ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 18.

⁷² Maksu- ja Tolliamet, „22.07.2014 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Maksu- ja Tolliameti pressikonverentsi pressimaterjal” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (25.03.2015).

Novembri alguses oli selliseid töötajaid 1688, enim neist jaekaubanduse valdkonnas. Tööandjaid, kes oli registreerinud mõne vabatahtliku, oli kokku 1227.⁷³

Registreerida tuleb ka vabatahtlikult töötavad isikud äriühingus ja füüsilisest isikust ettevõtja juures.⁷⁴ Vabatahtlik töötamine on töö tegemine ilma tasu saamata. Selline erand on sisse viidud seepärast, et varem oli probleeme kui kasumile suunatud äriühingus hakati mitteametlikult tööd tegevaid isikuid nimetama vabatahtlikeks selleks, et ei tekiks kohustust töötajaid registreerida, kuigi töötasu ikkagi väljastati. TÖRis ei ole lubatud registreerida neid töötajaid, kes saavad palka mustalt. Kui isik saab töö eest tasu, siis sellisel juhul on tegemist juba töötamisega ja töötaja registreerimisel tuleb valida vastav töötamise liik: tööleping, võlaõiguslik leping vms.

Näiteks Võrus tegutsenud ehitusettevõtte puhul määrati juriidilisele isikule 1400 euro ja füüsilisele isikule 500 euro suurune trahv seoses tasu eest tööd tegevate töötajate registreerimisega vabatahtlikeks.⁷⁵

Kui veel mõni aeg tagasi askeldas paljudes söögikohtades ja ehitusobjektidel ringi suur hulk töölisi, kes maksuametnike saabudes väitsid, et teevad ilma lepinguta tasuta proovipäevi, siis töötamise registri rakendumisega sel suvel on need asendunud just „vabatahtlikega”. Uuringute käigus selgub ka, et see on üheks probleemiks uue registri puhul ja seepärast pööratakse neile ettevõtetele ka kõrgendatud tähelepanu.

Maksu- ja tolliameti andmetel lisandus töötamise registri rakendusel 16 000 terve 2014. aasta juuli töölepingu alusel registreeritud olnud isikut, kellest ligi 7000 töötajat ei ole saanud viimasel 12 kuul palgaväljamakseid registris märgitud tööandjalt. Uuringu järgi on kõige rohkem juuli alguses registreeritud ja seni kehtivaid töölepingu alusel tehtud kandeid ehituses (1896), järgnevad jaekaubandus (1520), toitlustustegevus (1394), kinnisvara (1355) ning maismaaveondus (826). Töötamise registri lahendus on ennast seni igati õigustanud. Tööandjatel on üks lihtne rakendus töötamisega seotud andmete esitamiseks ning senine

⁷³ Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registriga on lisandunud 9000 uut maksumaksjat” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=36247> (25.03.2015).

⁷⁴ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 8.

⁷⁵ Maksu- ja Tolliamet, „MTA jätkab töötamise registreerimise vaatlustega” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35792&tpl=1026> (25.03.2015).

tagasiside kasutajatelt on valdavalt positiivne. Suuremaid probleeme ei ole töötamiste sisestamisel ega maharegistreerimisel esinenud.⁷⁶

Tööandjad on töötamise registreerimise (TÖR) mõjul teinud juuli ja augusti jooksul palgaväljamakseid rohkem kui 5400 inimesele, kellel viimase aasta jooksul igasugune ametlik sissetulek puudus. Seega on tänu TÖR-ile kahe kuu jooksul makse lisaks laekunud 1,4 miljonit eurot. Lisandunud 5400 inimeste näol on tegemist töötajatega, kes ei ole üheltki tööandjalt viimase aasta jooksul töötasu saanud. Enim lisandus TÖR-i otsese mõjuna töötajaid ehituses (930 töötajat), järgneb jaekaubandus (770 töötajat) ning toidu- ja joogi serveerimine (320 töötajat).⁷⁷

Maksu- ja tolliamet on augusti lõpu seisuga teinud seoses töötamise registri rakendumisega äriühingutes ja objektidel päringuid 7720 töötaja kohta, kontrollitud isikutest 12 protsendi puhul oli tööandja jätnud kande tegemata. Kõige rohkem registreerimata isikuid tuvastas maksuhaldur pooleteise kuuga toidu ja joogi serveerimise (181 töötajat), ehituse (157 töötajat) ja jaekaubanduse (127 töötajat) tegevusaladel.

Paraku tuvastab maksuhaldur siiski ka korduvvaatluste käigus tööandjaid, kes oma töötajaid järjepidevalt nõuetekohaselt registrisse ei kanna. Kindlasti hoitakse sarnastel objektidel kõrgendatud tähelepanu ning registreerimata jätmise puhul alustatakse ka väärteomenetlusi. Väärteomenetlusi on alustatud 34 korral, millest esimesed on ka lõpetatud.⁷⁸

Üks viimastest töötamise registreerimise vaatlustest lööb mõra müüti, et majutus- ja toitlustussektoris on rohkem muret mitteametliku tööjõuga. Nimelt külastasid MTA ametnikud Tallinna vanalinna 31 majutus- ja toitlustusettevõtet ning tuvastasid, et seal töötavast 144-st inimesest oli vaid üks jäetud tööandja poolt registreerimata. Möödunud aasta juulist jõustunud

⁷⁶ Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registrisse lisandus 16 000 uut kehtiva töölepinguga isikut” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35686&tpl=1026> (25.03.2014).

⁷⁷ Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise register on esimese kahe kuuga toonud riigile tulu 1,4 miljonit eurot” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35878&tpl=1026> (25.03.2015).

⁷⁸ Maksu- ja Tolliamet, „MTA jätkab töötamise registreerimise vaatlustega” supra nota 70.

kohustus kõik töötajad töötamise registris kirja panna, kasvatas registreeritud töötajate hulka poole aastaga 9000 inimese võrra.⁷⁹

2014. aasta suvel käivitatud töötamise registri rakendamise mõju maksulaekumistele oli esimese seitsme kuu jooksul maksu- ja tolliameti hinnangul 9 miljonit eurot. Registri käiku laskmise järel tehtud kontrollide käigus on esitatud päringuid pea 15 000 inimese kohta, kellest 10 protsenti oli registris registreerimata, kõige rohkem leiti selliseid isikuid ehituselt, toitlustusasutustest ja jaekaubandusest. Protokollidesse kantud pea 1500 isikust oli jaanuari lõpuks registris registreeritud 95 protsenti. Samal perioodil kontrolliti pea 1100 töötajat, kes olid registreeritud vabatahtliku töötajana, neist 379 kannet on praeguseks muudetud mõne muu töötamise liigi alla ja 495 vabatahtliku kannet on lõpetatud. 25. jaanuari seisuga on registris registreeritud 572 223 erineva isiku kehtiv töötamine 70 064 erineva tööandja poolt. Nendest 519 662 isikut on registreeritud töölepinguga 59 175 tööandja poolt.⁸⁰

Üle Eesti tehtud kontrollide põhjal on registreerimata töötajate osakaal selle aasta esimese kahe kuu jooksul olnud 8 protsenti, sealhulgas ehituses ja jaekaubanduses 7 protsenti ning toitlustuses 5 protsenti.⁸¹

Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) 2013. aasta varimajanduse uuringu alusel on ümbrikupalga levik kõige suurem ehitusvaldkonnas. Kui 2012. aastal oli ehitusettevõtete osakaal ümbrikupalga saajate hulgas 22%, siis 2013. aastaks oli see tõusnud 43%-ni. EKI andmetel on 2013. aastal kasvanud ümbrikupalga saajate osakaal toitlustuses 14%-ni, põllumajanduses 8%-ni ja majutuses 2%-ni.⁸²

Mis tähendab, et 2014. aastaks võis see protsent veel suurem olla, aga tänu TÖRile hakkas ümbrikupalga tasumine vähenema.

⁷⁹ Raamatupidamis- ja Maksuinfoportaal, „Musta tööjõu osakaal majutus- ja toitlustusettevõtetes on vähenenud” (2015), <www.rmp.ee/uudised/tooigus/musta-toojou-osakaal-majutus-ja-toitlustusettevotetes-on-vahenenud-2015-03-16> (25.03.2015).

⁸⁰ Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, „Töötamise registri seitsme kuu mõju oli 9 miljonit eurot” (2015), <www.rmp.ee/uudised/maksud/tootamise-registri-seitsme-kuu-moju-oli-9-miljonit-eurot-2015-03-17> (25.03.2015).

⁸¹ Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, „Lääne- Eesti ettevõtjad on pea kõik oma töötajad registreerinud” (2015), <www.rmp.ee/uudised/tooigus/laane-estii-ettevotjad-on-pea-koik-oma-tootajad-registreerinud-2015-03-31> (31.03.2015).

⁸² Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registri teemaline pressikonverents 4.06.2014” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (25.03.2015).

Kokkuvõtteks selgus, et töötajate registreerimine toimub elektroonsel või lihtsustatud kujul. Tööd võimaldab isik registreerida töötamise maksuhalduri veebikeskkonnas e-maksuamet /e-toll või maksuhalduri teenindusbüroos. Registreerida tuleb ka vabatahtlikult töötavad isikud äriühingus ja füüsilisest isikust ettevõtja juures. Töötamise registris ei ole lubatud registreerida tööd tegevat isikut vabatahtlikuks, kui talle selle eest tasu makstakse. Uuringute käigus selgus, et see on üheks probleemiks uue registri puhul ja seepärast pööratakse neile ettevõtetele ka rohkem tähelepanu. Töötamise register kasvatas registreeritud töötajate hulka poole aastaga 9000 inimese võrra ning maksulaekumine esimese 7 kuu jooksul 9 miljonit eurot. Tänu töötamise registrile on vähenenud 2012. aasta seisuga võrreldes ümbrikupalga osakaal ehituses 36% - ja tootlustuses 9% võrra.

2.2 Töötamise registreerimise kohustuse mõju tööd võimaldavale isikule

Tööd võimaldavate isikute jaoks on uue registri loomine seaduse eelnõu kohaselt just kui positiivne, kuigi on erinevaid arvamusi, et neid, keda see kõige rohkem puudutab, neile jällegi mõjub see halduskoormust suurendavalt.

Maksukorralduse seaduse eelnõule küsiti hinnangut Justiitsministeeriumilt. Seal toodi välja küsimus, et milline on täiendav lisandväärtus ning mõju tööandjatele uue registri loomisel, kuna muudatus puudutab sisuliselt kõiki tööandjaid ja nende hinnangul toob muudatuse jõustumine endaga kaasa tuntava halduskoormuse kasvu nii tööandjatele kui ka töökoormuse kasvu riigiasutustele olemasolevate andmete edastamise praktikate muutmise näol.⁸³

Selgitus oli, et tööd võimaldavate isikute koormamine registreerimiskohustusega suurendab ettevõtete halduskoormust ning piirab ettevõtlusvabaduse teostamist.⁸⁴ Ettevõtlusvabadus on õiguslik vabadus, millele vastab riigi kohustus mitte luua põhjendamatuid takistusi ettevõtluseks.⁸⁵ Ettevõtlusvabadus ei kohusta riiki andma ettevõtjatele vahendeid ettevõtluse teostamiseks, kuid vabaduse realiseerimine eeldab toetamiskohustust. Siin on oluline rõhutada, et ettevõtlusvabadusest tulenevalt on riigil kohustus tagada õiguslik keskkond vaba turu

⁸³ Maksuaksja portaal, „Töötajate register sai Justiitsministeeriumilt punase tule” (2014), <<http://www.maksuaksjad.ee/modules/smartsection/print.php?itemid=1446>> (21.03.2015).

⁸⁴ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 10

⁸⁵ Madise, Ü., Aaviksoo, B., Kalmo, H. jt (toim). *Eesti Vabariigi põhiseadus*. Komm vlj. 3.vlj. (Juura 2012).

toimimiseks. See tähendab, et ettevõtetal on õigus nõuda riigi sekkumist konkureerivate ettevõtjate tegevusse, et kaitsta isikut teiste ettevõtjate õigusvastase tegevuse eest. Sellest kohustusest lähtuvalt on põhjendatud ka töötamise registreerimise kohustuse panemine ettevõtetele, kuivõrd see aitab kaasa võrdse konkurentsi tekkimisele ning kaitseb ausaid ettevõtteid konkureerivate ettevõtete õigusvastase tegevuse eest.⁸⁶

Registreerimiskohustuse panemine tööd võimaldavale isikule on põhjendatud, kuivõrd reeglina on tegemist tugevama poolega õigussuhtes, kellel oli varem kehtinud seaduse kohaselt pandud kohustus tööd tegev isik Eesti Haigekassas registreerida.⁸⁷

Kokkuvõtlikult väheneb tööd võimaldavate isikute halduskoormus – andmete esitamine tööd tegevate isikute kohta käib üksnes läbi töötamise registri ning tööd võimaldaval isikul ei teki enam kohustust täiendavate andmete esitamiseks Eesti Haigekassale ja Eesti Töötukassale. Tööd võimaldavate isikute halduskoormus võib suureneda teataval määral maksuhalduriga suheldes kontrollimenetluste käigus, kuid seda üksnes põhjendatud juhtudel ning riskianalüüsi tulemusena.⁸⁸

Järgmisena saame uurida, kas ettevõtjate ehk tööd võimaldavate isikute halduskoormus on nende enda hinnangul suurenenud või vähenenud.

Lõputöö käigus viidi läbi küsitlus ettevõtjate seas, et teada saada kas TÕR on tõstnud või langetanud nende halduskoormust ning kuidas nad üldiselt uude süsteemi suhtuvad. Küsimustik koosnes 14 valikvastustega ja vabateksti vastustega küsimusest. Küsitlus saadeti meili teel 62-le ettevõttele, kellest vastas 16. Enamasti olid küsitletute seas ehitus-, majutus- ja toitlustusettevõtted. Internetiküsitlus oli anonüümne.

Küsitlusel osales 7 majutus – ja toitlustusettevõtet, 4 ehitusettevõtet ning 2 turismindusega tegelevat ettevõtet. Lisaks osales kaubanduslike külmseadmete hulgimüügiga tegelev ettevõtte, metallkonstruktsioonide tootmise ja ekspordiga ning mööblitootmise ja müügiga tegelevad ettevõtted.

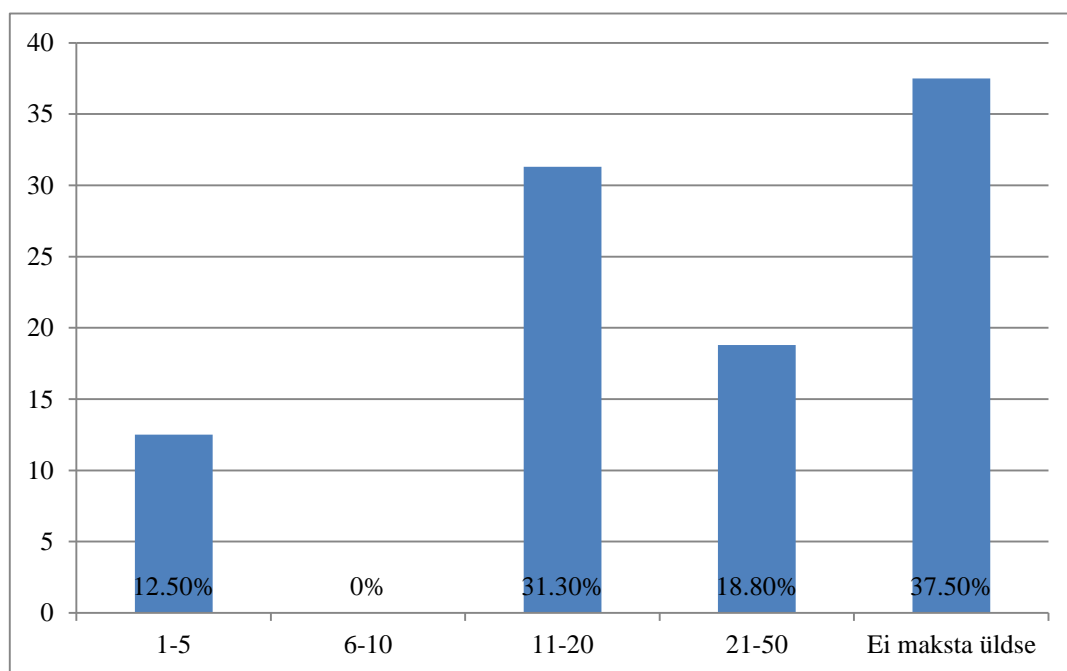
⁸⁶ Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” supra nota 12, lk 10.

⁸⁷ Samas, lk 10.

⁸⁸ Samas, lk 10.

Küsitluse andmetel on kahel ettevõttel 1-4 töötajat, viiel ettevõttel on 5-15 töötajat, viiel ettevõttel 16-50 töötajat, ühel ettevõttel 51-100 töötajat, ühel 101-250 töötajat ning kahel ettevõttel üle 250 töötaja.

Kui vastajatel paluti hinnata oma sektori ümbrikupalga osakaalu üldiselt, siis hindasid kõik vastajad oma sektoris ümbrikupalga osakaalu suhteliselt madalaks (joonis 1). Kus 37,5% (4 toitlustus-ja majutusettevõtet, 1 ehitusettevõte ning kaubanduslike külmseadmete müügiga tegelev ettevõte) vastanutest arvas, et ümbrikupalka ei maksta üldse. Ettevõtjatest 31,3% (2 ehitusettevõtet, mööblitootmisega tegelev ettevõte, üks majutus- ja toitlustus ettevõte ning metallkonstruktsioonidega tegelev ettevõte) arvas, et ümbrikupalga osakaal nende valdkonnas jääb alla 20% ja 18,8% (2 turismiettevõtet ja üks ehitusettevõte) arvas, et see jääb alla 50% ning 12,5% (1 toitlustusettevõte ja 1 majutusettevõte) vastanutest arvas, et osakaal jääb alla 5%.

Joonis 1. Ümbrikupalga osakaal (protsentides) (lisa küsitlusleht ettevõtjatele saadud andmete alusel, autori koostatud, 2015)

Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) 2013. aasta varimajanduse uuringu järgi on just toitlustus, majutus- ja ehitus ühed kõrgeima riskiga ümbrikupalga maksmise valdkonnad, küsitluse tulemusel aga selgus, et just osad toitlustus, majutus ja - ehitusettevõtted arvavad, et nende

sektoris ei maksta üldse ümbrikupalka.⁸⁹ Samas mõned tootlustus, majutus-ja ehitusettevõtted arvavad, et risk on endiselt suur. Tuleb välja, et nii ehitus-, majutus kui ka tootlusettevõtted kõik on esindatud igas vastuse valikus ehk nende sektorites on ümbrikupalga protsent veel nii alla 20%, alla 50% kui ka alla 5%.

Kõigist vastanutest 50% arvas, et ümbrikupalkade maksmine tänu TÖRile ei vähene. Põhjendusteks olid, et maksukoormus on endiselt kõrge, igasugused ebamugavused ja bürokraatia suurendavad ümbrikupalkade maksmist ja on hulk inimesi, kes ei ole ühelgi tingimusel nõus lühiajaliselt ametlikult töötama ning lisatöödeks sularahaga tasustamine on ainus viis. Üks tootlusettevõtte vastas, et pakkumiste konkurents on näha, et mitte midagi ei ole muutunud ja petiste survestamist tootlustuses ei ole toimunud. Lisaks vastati, et need, kes ümbrikupalka maksta soovivad, leiavad selleks ka alati mingi lahenduse.

Küsimusele vastanuist 37,5% arvas, et ilmselt väheneb tänu TÖRile ümbrikupalkade maksmine, mille põhjendusteks oli, et töötaja tuleb registreerida esimesest tööpäevast alates ja vastupidiselt varasemale on oluliselt riskantsem hoida tööl ümbrikupalgaga inimest. Maksu- ja Tolliametil on nüüd mingigi ülevaade töötajatest ja nende saadavatest tasudest ning register on toonud juhtidele kontrollihirnu. Teine teema on osaliselt ümbrikupalgaga tasustamine, seda on juba raskem kontrollida ning see jääb vohama sektorites või valdkondades, kus lõppklientidel on võimalus maksta sularahas.

Vastanutest 6,25% ei teadnud kas tänu TÖRile midagi muutub ja 6,25% vastas, et nende sektoris (metallkonstruktsioonide tootmine ja eksport) ümbrikupalka polegi ja TÖR ei muuda seal midagi, sest enamik töötajaid on mitte madalalpalgalised lihttöölised, vaid spetsialistid, keda turult raske leida ja ka tasustamine peab olema üle keskmise palga. Tegelikult tuleb põhiosa mustast palgast just ettevõtetest, kes on väikesed, ei oma EN 1090-t (CE märki) ja on orienteeritud siseturule. Suuremates ettevõtetes ja eksportturgudel tegutsevates ettevõtetes kõikvõimalikele nõuetele (sealhulgas pidev maksuõlgade puudumiste ja maksuste tõendite esitamine, miinimumpalga nõuded Skandinaavias jne.) vastamise kontroll klientide poolt välistavad ümbrikupalgad.

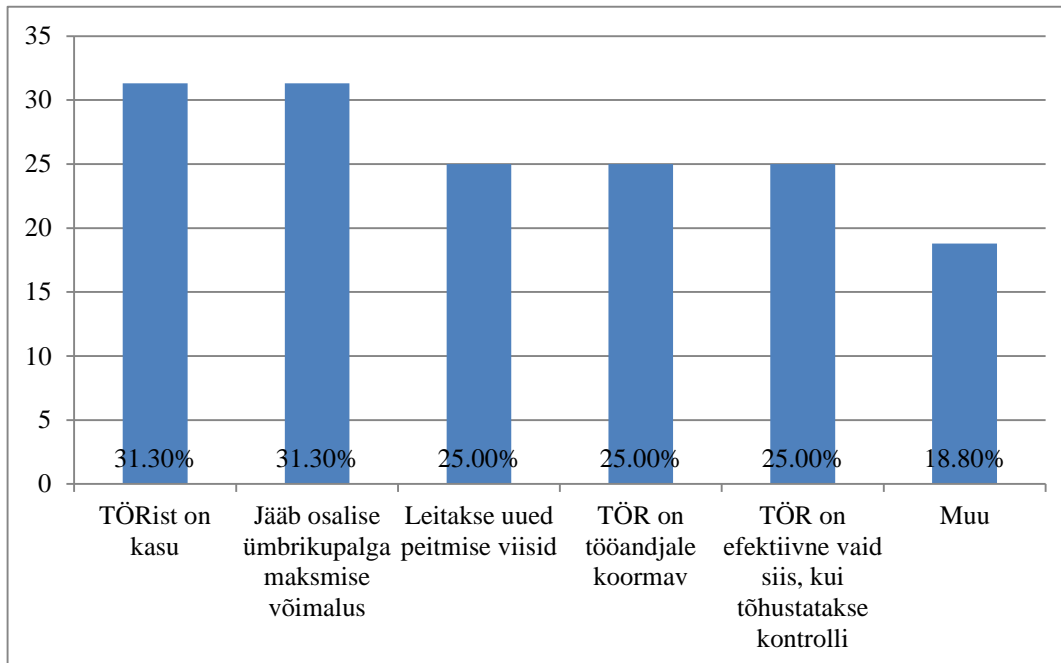
⁸⁹ Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registri teemaline pressikonverents 4.06.2014” (2014), supra nota 80, lk 2-3.

Ettevõtjatest 56,25% olid ühel meelel, et seoses uue registreerimise süsteemiga on tekkinud juurde muid kohustusi ja mõjusid. Näiteks väikefirmadele on igasugused täitmist vajavad uued tabelid ja registreerimised lisakohustused, mis tähendab, et põhitöö kannatab. Erakorraliste ja väga lühiajaliste tööde tegemiseks ei leia enam inimesi, sest paljud ei soovi ametlikult töötada. Lisaks oli põhjenduseks lisatud, et väikeettevõtetes ei ole personalitöötajat, seega on raamatupidajal lisakohustus ja rohkem paberitööd. Kindlasti toob see kaasa täiendava kohustuse ja vastutuse. Kahjuks ei saanud välja tuua, kas see on seotud rohkem väikefirmadega või mitte, sest sellisel arvamusel olid nii 250 töötajaga kui ka kuni 10 töötajaga.

Ettevõtjatest 43,75% vastas, et TÖR pigem ei ole toonud muid kohustusi ja mõjusid juurde. Ainus asi on asjaolu, et kui töötaja töötab graafiku alusel võib tekkida mõnikord kuid, kus töötajal ei tule ühtegi tööpäeva ning tulenevalt sellest ei maksta töötasu. See on tekitanud automaatselt maksuametis huvi mispärast nad teevad päringu, millele vastamine võtab suhteliselt palju aega. Väikese tööjõuga ettevõtetes on liikumine väga väike, seega võib töötamise registreerimine kergelt ununeda. Sisuliselt pole kohustusi juurde toonud, tehniliselt aga tuleb lihtsalt raamatupidajal täita samal päeval ülesanded, mida varem kohe ei tehtud.

Pigem ettevõtjad arvavad, et TÖR on toonud neile lisakohustusi juurde, samas on paljud ühel meelel, et neile pole see jällegi kohustusi juurde lisanud. Kindlasti on see seotud sellega kui suur on ettevõtte ja mis tegevusalaga on tegemist. Kui ettevõttes on 5 töötajat ja omanik teeb raamatupidaja kui ka personalijuhi tööd, siis see kindlasti toob talle juurde lisakohustusi. Samas kui ettevõttes on nii raamatupidaja ja personalijuht, siis ei pane tähelegi väikest lisakohustust.

Küsimusele, kus igaüks sai valida mitu vastusevarianti, milline on ettevõtjate seisukoht TÖR osas (joonis 2), vastas 31,3%, et TÖRist on kasu ja täpselt sama palju arvati, et jääb osalise ümbrikupalga tasumise võimalus. Vastanutest 25% arvas, et leitakse uued petmise viisid, sama palju arvati, et töötamise register on tööandjale koormav või mõttetu ja register on efektiivne vaid siis, kui tõhustatakse ka kontrolli. Muule arvamusele jäi 18,8% küsitlusel osalejatest.

Joonis 2. Ettevõtjate seisukoht töötamise registri osas (protsentides) (lisa küsitlusleht ettevõtjatele saadud andmete alusel, autori koostatud, 2015)

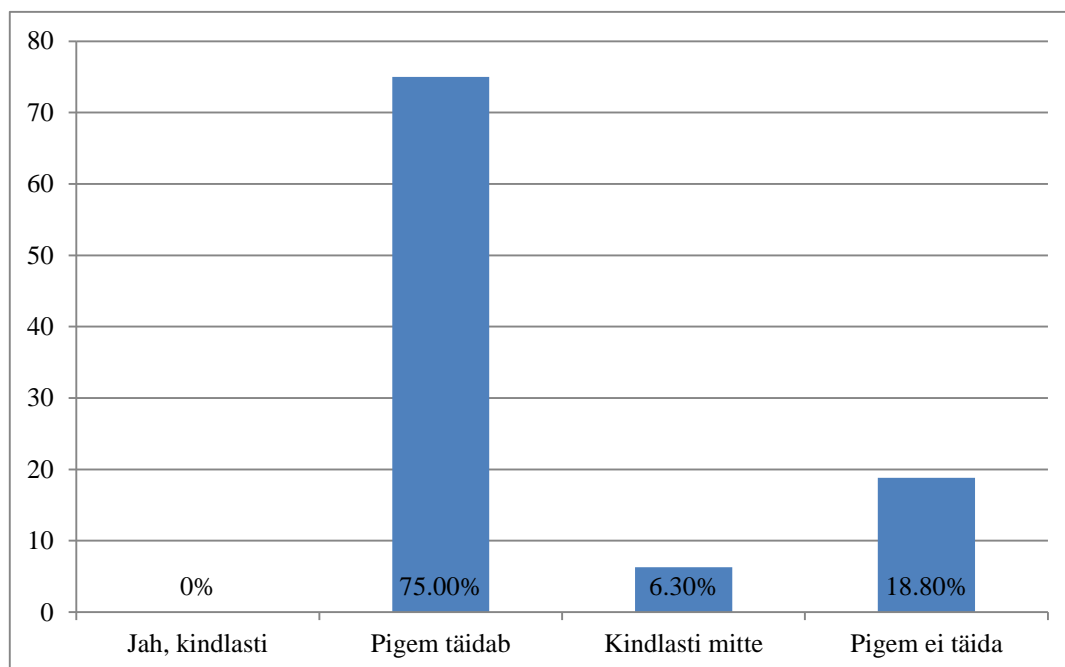
Küsitluses vastas 93,8% osalejatest, et on siiani täitnud TÖRi kohustust korrektselt ja 6,3% ehk turismindusega tegelev ettevõtte vastas, et ei ole.

TÖRis saab andmeid edastada nii elektroonselt kui ka lihtsustatud kujul ehk sõnumi või telefoni teel ja sellele vastati 62,5%, et pole seda võimalust kunagi kasutanud ning 25% pole isegi teadlik sellisest võimalusest. Ainsana on lihtsustatud kujul registreerimist kasutanud kokku 12,5% ehk üks majutus-ja toitlustusettevõtte (kuni 15 töötajat) ning toitlustusettevõtte (üle 250 töötaja). Üldiselt läheb lihtsustatud registreerimist vaja kui isik tuleb proovipäevale või lühiajaliselt tööle. Kuna lihtsustatud registreering hõlmab vaid osa nõutavatest andmetest, tuleb registreeringut kindlasti 7 kalendripäeva jooksul täiendada elektroonselt, sest muidu ei jõua andmed Haigekassani.

Uurides, et mis ettevõtjatele on probleemiks saanud uue süsteemiga, siis selgus, et 25% vastajatest oli probleeme. Ühele majutus-ja toitlustusettevõttele on tekitanud segadust proovitööd ja talgud. Ühele toitlustusettevõttele oli probleemiks, et ei saa väljastpoolt lühiajaliseks tööks inimest, juhul kui töö tuleb kohe ära teha. See koormab üle alalisi töötajaid või raskendab ettevõtte igapäevast tegevust erakordsetel juhtudel. Turismindusega tegelev

ettevõtte vastas, et probleemiks on aja kulu, sobis variant, et sai registreerida paari nädala jooksul. Suvetöötajaid värvates on väga koormav hommikul noor inimene tööle registreerida ja õhtul jälle maha võtta, kuna proovipäeva tulemusel ta loobub tööst. Lisaks 56,25% vastajatest ütles, et neil pole probleeme ja 18,75% ei vastanud küsimusele.

Küsitlusel osalenutest 75% arvasid, et TÖR pigem täidab oma eesmärgi (joonis 3). Kolm ettevõtet ehk 18,8% arvas, et pigem ei täida ning 6,3% vastas, et kindlasti ei täida oma eesmärgi. Vastusevariandile kindlasti täidab TÖR oma eesmärgi ei vastanud ükski ettevõtja, mis tähendab, et väga kindlad nad selles registris pole ja usuvad, et siiski on probleemseid kohti süsteemis.

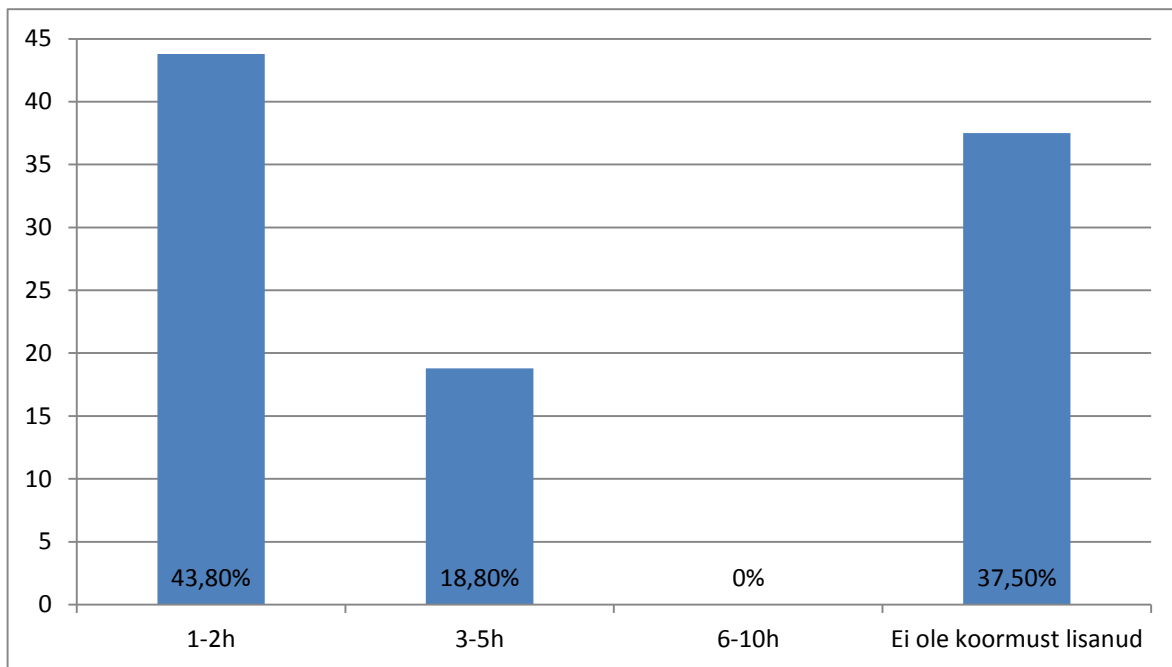

Joonis 3. Töötamise registri eesmärgi täitmine (protsentides) (lisa küsitlusleht ettevõtjatele saadud andmete alusel autori koostatud, 2015)

Kui võrrelda ettevõtjate rahulolu TÖRiga, siis väga selget tulemust ei eristu, sest protsendi vahed on väga väikesed. TÖRiga on rahul 37,5%, ei ole rahul 31,25% ning arvamust ei avaldanud 31,25%. Need, kes rahul pole väitsid, et iga täiendav kohustus on koormav ja terviklikult see oma eesmärgi ausama konkurentsi ja vähemate maksupettuste osas ei täida. TÖRi plussideks toodi andmebaasi hea toimimine ja tõhusam kontroll. Arvamust mitte avaldanute osakaal on suhteliselt suur ja ilmselt on põhjuseks see, et ei usuta veel registri

eesmärkidesse ning oodatakse, millal realselt tulemust näha on. Kindlasti rahul mitte olijad on need, kes ei saa enam nõ musta tööjõudu kasutada.

Uurides palju on uus kohustus ettevõtetele koormust juurde toonud siis 43,8% vastas, et kuni 2 tundi kuus, 37,5% vastas, et ei ole koormust lisanud ning 18,8% arvas, et kuni 5 tundi kuus (joonis 4). Ehk siis on kokkuvõttes rohkem ettevõtteid (62,6%), kellel on töökoormus suurenenud, ilmselt seda neil, kellel on lühiajalised töötajad. Tehes analüüsi, kas koormus on kasvanud ettevõtetel, kellel on kuni 5 töötajat või neil, kellel on kuni 250 töötajat, siis kahjuks ühest tulemust ei tulnud. Reaalne fakt on see, et enam ei pea pabereid esitama ei Haigekassale ega Töötuskindlustusametile ning kindlustatule ei pea tõendeid väljastama, kuna ta saab endale tehtud väljamaksete kohta infot elektroonse andmevahetuse kaudu.

Joonis 4. Töötamise registreerimise halduskoormuse kasv (protsentides) (lisa küsitlusleht ettevõtjatele saadud andmete alusel, autori koostatud, 2015)

Ettevõtjatest 50% vastasid, et nende ettevõttes edastab registrisse andmeid keegi muu kui personalijuht või raamatupidaja. Vastanutest 31,3% vastas, et seda teeb raamatupidaja ning 18,8% vastas, et personalijuht.

Lisaks oli vastajatel võimalus lisada täiendavaid mõtteid ja ettepanekuid süsteemi paremaks toimimiseks:

1. TÖR üksi ei muuda midagi, vaja on üldist palgataseme tõusu;
2. Maksuamet peab tõstma töötajate teadlikkust, et nad oskaksid küsida tööandjalt infot enda töötamise registreeringu ja maksude tasumise kohta. Tänapäeval on tööinimese maksuteadmised suhteliselt puudulikud;
3. kogu firmat puudutavad andmed peaks olema ühest kohast kättesaadavad;
4. tööleasumise päevast teatamine on koormav toitlustussektoris;
5. väikefirmades puudub personalijuht ja raamatupidamise teenust ostetakse sisse, seega, registreerimiskohustus istub juhataja või omaniku õlul;
6. TÖR ei ole vahend, mis väldiks ümbrikupalka kui seda tahetakse maksta;
7. vähendada bürokraatiat;
8. TÖRi peaks täitma kõik ettevõtjad, siis süsteem toimiks;
9. alandada tuleb väikeettevõtjate makse;
10. eraldi tuleb teha registreering proovipäevalistele, kes viibivad majas paar tundi vaatlejatena.

Kokkuvõtteks selgus, et küsitlusel 16-st osalejast 37,5% arvas, et ümbrikupalka nende sektorites ei maksta üldse. Need olid ümbrikupalga kõige riskantsema sektori toitlus- ja majutusettevõtted, ehitusettevõtte ja külmseadmete müügiga tegelev ettevõtte.

Pooled vastajatest arvasid, et ümbrikupalkade maksmine tänu TÖRile ei vähene, kuna maksukoormus endiselt kõrge ning liiga palju bürokraatiat ja ebamugavusi. 37,5% vastas, et ilmselt väheneb ümbrikupalga maksmine tänu TÖRile, sest kontroll on suurem ja riskantne on hoida ebaseaduslikku töötajat.

Tööd võimaldavatest isikutest on üle poolte (56,25%) arvamusel, et neil on tekkinud seoses registreerimisega juurde uusi kohustusi ja mõjusid. Samas veidi alla poolte (43,75%) arvas, et TÖR pigem ei ole toonud muid kohustusi ja mõjusid juurde.

Milline on nende seisukoht TÖR osas, siis 31,3% arvas, et TÖRist on kasu ja samas jääb osalise ümbrikupalga tasumise võimalus.

75% osalejatest arvasid, et TÖR pigem täidab oma eesmärgi. Võrreldes ettevõtjate rahulolu TÖRiga, siis tulemus on raskesti eristatav, sest 37,5% vastas, et on rahul, 31,25% vastas, et ei ole rahul ja arvamust ei avaldanud 31,25%.

Põhiküsimusele, et palju TÖR on ettevõtetele koormust juurde toonud siis 43,8% vastas, et kuni 2 tundi kuus, 37,5% vastas, et ei ole koormust lisanud ning 18,8% arvas, et kuni 5 tundi kuus. Ehk siis on kokkuvõttes rohkem ettevõtteid (62,6%), kellel on töökoormus suurenenud, ilmselt seda neil, kellel on rohkem vaja lühiajalisi töötajaid ning nad tunnetavad, et töötaja kohene tööle registreerimine (TÖR) tekitab rohkem koormust kui varasem kohustus esitada paberid 2 nädalat pärast töötaja tööle asumist.

Tehes analüüsi, kas koormus on kasvanud pigem ettevõtetel, kellel on kuni 5 töötajat või neil, kellel on kuni 250 töötajat, siis kahjuks ühest tulemust ei tulnud. Reaalne fakt on see, et enam ei pea pabereid esitama ei Haigekassale ega Töötuskindlustusametile ning kindlustatule ei pea tõendeid väljastama, kuna ta saab endale tehtud väljamaksete kohta infot elektroonse andmevahetuse kaudu. Analüüsist selgus, et osadel ettevõtetel koormus vähenes ja osadel suurenes ning kuna see oleneb konkreetsest ettevõttest, siis on mõju erinev ja analüüs näitabki, et ühest vastust halduskoormuse kasvule ei ole.

KOKKUVÕTE

Kõige rohkem mõjutab töötamise register ehitus, toitlustus ja majutus sektoreid, kuna nendel tegevusaladel on ümbrikupalga risk kõige suurem. Töötamise registreerimise kohustus registris tagab tööjõumaksudelt täiendava maksulaekumise riigile ning õiglase konkurentsi keskkonna tööturul.

Lõputöö teema uudsus seisneb selles, et töötamise registreerimine registris on esmakordne kohustus tööd võimaldavatel isikutel, mis toob kaasa palju muudatusi kogu süsteemis.

Lõputöö teema on aktuaalne, kuna probleem ümbrikupalga maksimisega on suur ning aktiivselt tegutsevad ettevõtjad tunnetavad seda praktiliselt igapäevaselt.

Probleem seisneb selles, et tööandajad eiravad töötajate töötasudelt maksude maksmist riigile ehk kasutatakse mitteametlikku tööjõudu, selle vähendamiseks ja riigieelarve maksulaekumise suurendamiseks loodi töötamise register, mille vastutavaks töötajaks on Maksu- ja Tolliamet.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida töötamise registri mõju tööd võimaldavale isikule. Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded.

Esimene uurimisülesanne oli anda ülevaade olukorrast enne töötamise registrit 01.07.2014 aastal, kus selgus, et tööandja kui maksukohustuslane peab esitama töötaja andmed Haigekassas ja Töötukassas ning maksukohustuslasena registreeritakse Maksu- ja Tolliametis. Kui töötaja tulusid ei deklareerita, siis jääb ta ilma sotsiaalsetest hüvedest.

Teine uurimisülesanne oli anda ülevaade töötamise registreerimisest töötamise registris alates 01.07.2014 aasta. Töötamise register on väga vajalik ümbrikupalkadega võitlemiseks. Registri eesmärgiks on vähendada mitteametliku tööjõu kasutamist, kindlustada tööd tegevate isikute sotsiaalsete õiguste parem kaitse, lihtsustada ja tõhustada maksuhalduri tööd töötamisega seonduvate maksude laekumise kontrollimisel, suurendada elektroonselt kogutavate andmete mahtu ning koondada töötamisega seonduv informatsioon ühtsesse süsteemi, vähendada tööd võimaldavate isikute, maksuhalduri, Eesti Töötukassa, Tööinspektsiooni ja Eesti Haigekassa halduskoormust ning lihtsustada sotsiaalsete tagatiste süsteemi toimimise põhimõtteid.

Kolmas uurimisülesanne oli anda ülevaade töötamise registri toimimisest, kus selgus, et töötamise register kasvatas registreeritud töötajate hulka poole aastaga 9000 inimese võrra ning maksulaekumine esimese 7 kuu jooksul oli 9 miljonit eurot. Tänu töötamise registrile on vähenenud 2012. aasta seisuga võrreldes ümbrikupalga osakaal ehituses 36% - ja tootlustuses 9% võrra.

Neljas uurimisülesanne oli analüüsida töötamise registreerimise kohustuse mõju tööd võimaldavale isikule. Lõputöö käigus viidi läbi küsitlus ettevõtjate seas, et teada saada kas TÖR on tõstnud või langetanud nende halduskoormust ning mis muud mõjud või kohustused on sellega kaasnenud. Enamasti olid küsitletute seas ehitus-, majutus- ja tootlustusettevõtted. Selgus, et ettevõtjatest üle poole 56,25% on arvamusel, et neil on tekkinud seoses registreerimisega juurde uusi kohustusi ja mõjusid. Näiteks väikefirmadele on igasugused täitmist vajavad uued tabelid ja registreerimised lisakohustuseks, mis tähendab, et põhitöö kannatab. Erakorraliste ja väga lühiajaliste tööde tegemiseks ei leia enam inimesi, sest paljud ei soovi ametlikult töötada. Lisaks ei ole väikeettevõtetes personalitöötajat, seega on raamatupidajal lisakohustus ja rohkem paberitööd.

Tulemustest saab järeldada, et 62,6% vastajatest on kindlad, et neil on halduskoormus tõusnud ja 37,5% arvavad, et neil pole halduskoormus tõusnud. Koormus kasvas ilmselt neil, kellel on rohkem vaja lühiajalisi töötajaid ning nad tunnetavad, et töötaja kohene tööle registreerimine TÖRis tekitab rohkem koormust kui varasem võimalus esitada paberid 2 nädala jooksul pärast töötaja tööle asumist.

Hinnates kas koormus on kasvanud pigem ettevõtetel, kellel on kuni 5 töötajat või neil, kellel on kuni 250 töötajat, siis kahjuks ühest tulemust ei tulnud. Reaalne fakt on see, et enam ei pea pabereid esitama ei Haigekassale ega Töötuskindlustusametile ning kindlustatule ei pea tõendeid väljastama, kuna ta saab endale tehtud väljamaksete kohta infot elektroonse andmevahetuse kaudu. Analüüsist selgus, et osadel ettevõtetel koormus vähenes ja osadel suurenes ning kuna see oleneb konkreetsest ettevõttest, siis on mõju erinev ja analüüs näitabki, et ühest vastust halduskoormuse kasvule ei ole.

Edaspidi tuleks uurida, mis on registri juures enim probleeme tekitavad asjaolud ja pakkuda välja lahendusi, kellel halduskoormus registreerimisega tõusis. Lisaks tuleb leida viis, kuidas vältida tööandjate ebaseaduslikku osaliselt ja vabatahtlikkuse alusel tööd tegevale isikule palga maksmist.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Arro, R., Eamets, R., Järve, J., Kallaste, E., Philips, K., „Labour market flexibility and employment security in Estonia” (2001), < www.oit.org/wcm5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_142348.pdf > (08.03.2015).

Eesti Haigekassa seadus, 14.06.200, jõustunud 01.01.2001, osaliselt 01.10.2000- RT I, 13.03.2014,12...RT I 2000, 57, 374.

Eesti Majanduse Teataja, Maksud (Teataja Kirjastus OÜ, 2006).

Kalleberg, A.L., „ Nonstandard Employment Relations: Part-Time, Temporary and Contract Work” (2000),
<disciplinas.stoa.usp.br/pluginfile.php/133966/mod_resource/content/1/Kalleberg_2000_Nonstandard%20employment%20relations.pdf> (01.04.2015).

Kriz, K.A., Meriküll, J., Paulus, A. ja Staehr, K., „Why do individuals evade payroll and income taxation in Estonia?” (2007),<papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=968829> (01.04.2015).

Lehis, L., Maksuõigus (Tallinn Juura, 2012).

Lillemets, K.,. Maksukorraldus (Sisekaitseakadeemia 2006

Madise, Ü., Aaviksoo, B., Kalmo, H. jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 3.vlj. (Juura 2012).

Maksu- ja Tolliamet, „ Tööandjale”, <www.emta.ee/?id=12222> (12.12.2014)

Maksu- ja Tolliamet, „ Töötamise register tõi nädalaga 12 400 uut töölepinguga töötajat” (2014), www.emta.ee/index.php?id=35633 (21.04.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „ Töötamise registri teemaline pressikonverents 4.06.2014” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (25.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „22.07.2014 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Maksu- ja Tolliameti pressikonverentsi materjal” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (22.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „22.07.2014 Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Maksu- ja Tolliameti pressikonverentsi pressimaterjal” (2014), <www.emta.ee/pressimaterjalid> (25.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „MTA jätkab töötamise registreerimise vaatlustega” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35792&tpl=1026> (25.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „Tööandja maksud”, <www.emta.ee/?id=12222> (12.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise register on esimese kahe kuuga toonud riigile tulu 1,4 miljonit eurot” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35878&tpl=1026> (25.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registriga on lisandunud 9000 uut maksumaksjat” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=36247> (25.03.2015).

Maksu- ja Tolliamet, „Töötamise registrisse lisandus 16 000 uut kehtiva töölepinguga isikut” (2014), <www.emta.ee/index.php?id=35686&tpl=1026> (25.03.2014).

Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.07.2002- RT I, 17.04.2013...RT I 2002, 65, 150.

Maksukorralduse seadus, 20.02.2002, jõustunud 01.08.2014 – RT I 11.07.2014,11...RT I 2002, 26,150.

Maksumaksja portaal, „Töötajate register sai Justiitsministeeriumilt punase tule” (2014), <<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/print.php?itemid=1446>> (21.03.2015).

Meriküll, J., Staehr, K., „ Unreported Employment and Envelope Wages in Mid-Transition: Comparing Developments and Causes in the Baltic Countries” (2010), <www.ttu.ee/public/k/karsten-staehr/2010-JaanikaStaehr_CES201017.pdf>

Pilv, A., Kergandberg, E., ja Lentsius, M., Maksumenetlus (Äripäeva Kirjastuse AS, 2006).

Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, „Lääne- Eesti ettevõtjad on pea kõik oma töötajad registreerinud” (2015), <www.rmp.ee/uudised/tooigus/laane-eesti-ettevotjad-on-pea-koik-oma-tootajad-registreerinud-2015-03-31> (31.03.2015).

Raamatupidamis- ja Maksuinfoportaal, „Musta tööjõu osakaal majutus- ja toitlustusettevõtetes on vähenenud” (2014), <www.rmp.ee/uudised/tooigus/musta-toojou-osakaal-majutus-ja-toitlustusettevotetes-on-vahenenud-2015-03-16> (25.03.2014).

Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, „Mustalt töötamine” (2009), <<http://www.rmp.ee/tooigus/tls/mustalt-tootamine-2009-10-28>> (04.03.2015).

Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal, „Töötamise registri seitsme kuu mõju oli 9 miljonit eurot” (2015), <www.rmp.ee/uudised/maksud/tootamise-registri-seitsme-kuu-moju-oli-9-miljonit-eurot-2015-03-17> (25.03.2015).

Ravikindlustuse seadus 1, 19.06.2002, jõustunud vastavalt § 90-le 01.10.2002- RT I, 23.03.2015...RT I 2002, 62, 377

Riigikogu, „Maksukorralduse seaduse muutmise seadus 575 SE” (2014), <riigikogu.ee/index.php?op=ems&page=eelnou&eid=b852a61d-a767-4110-8ea2-1bdc5695e424> (13.12.2014).

Tammert, P., Maksundus, (Aimwell OÜ, 2002).

Tööinspeksioon, „Muudatused töövaidlusmenetluses seoses töötajate registri rakendamisega” (2014), <www.ti.ee/est/koik-uudised/uudised-detailne/?tx_news_pi1%5Bnews%5D=1&cHash=683a563f873461755850a55a36d43535&no_cache=1&sword_list%5B0%5D=t%C3%B6%C3%B6tamise&sword_list%5B1%5D=registreerimine> (21.03.2015).

Töölepingu seadus, 17.12.2008, jõustunud 01.04.2013 – RT I, 22.12.2012, 30, ...RT I, 2009, 5, 35.

Töötuskindlustuse seadus 1, 13.06.2001, jõustunud 01.01.2002- RT I, 16.04.2014, 29... RT I 2000, 59, 359.

Williams, C.C., „ The prevalence of envelope wages in the Baltic sea region” (2009),
<eprints.whiterose.ac.uk/10044/1/Williams1.pdf>. (01.04.2015).

SUMMARY

Construction, catering and accommodation sectors are the most affected by employment registry, since these areas are at the highest risk when it comes to envelope wages. The obligation to register one's working in the employment registry will ensure the additional tax collection to the state and a fair competition environment in the job market.

The thesis is titled "The impact of employment register on a person providing work". It is written in Estonian and it has 51 pages and 34 cited sources.

The novelty of the thesis topic lies in the fact that the registration of working in the registry is the first time obligation for a person providing work, which leads to many changes in the whole system.

The topic of the thesis is up to date, because the problem of envelope wages is enormous and active entrepreneurs sense it practically on a daily basis.

The problem lies in the fact that a person providing work ignores paying payroll taxes to the government, instead, they use illegal workforce. In order to relieve the problem and increase the state budget and tax receipts, the employment registry was created, the responsible processor of the actions being the Tax and Customs Administration.

The aim of thesis in hand was to analyze the impact of employment registry for a person providing work.

The first task of the research was to provide an overview of the situation before employment registry in 07.01.2014, which showed that the taxable employer must provide the employee's data to the Insurance Fund and the Unemployment Insurance Fund and tax registration, Tax and Customs Board. If the revenues of the employee are not declared, they will lose social benefits.

The second task of research was to provide an overview of the development of registration from the register of employment since 01.07.2014. The employment registry is essential to combat the envelope wages. The registry is designed to reduce the use of illegal labour, to ensure a better protection of social rights for the working force, to simplify and make the checking of tax

receipts effective, to increase the electronically collected data volumes and consolidate the development of related information in a single system, reducing the work for employers, the tax authorities, the Estonian Unemployment Insurance Fund, the Labour Inspectorate and the Estonian Health Insurance Fund and to simplify the administrative burden for the functioning of the principles of the system of social guarantees.

The third task of the research was to provide an overview of the functioning of the registry operations, which showed that the registry grew the number of registered workforce by 9000 people in six months and the tax receipts stood at 9 million euros within the first seven months. Thanks to the development of the working registry, the proportion of envelope wages has reduced in construction 36% and in catering 9% as compared to the year 2012.

The fourth task of the research was to analyze the influence of the obligation to register one's work on a person providing work. A survey was carried out among companies to find out whether the employment registry has raised or lowered their administrative burden and to see what other impacts or liabilities have accompanied this situation. The construction, accommodation and catering enterprises were mostly among the respondents. It turned out that more than half, namely 56, 25% of entrepreneurs are of opinion that they have had to face new obligations and effects in relation with the registry. For example, small businesses face the filling of new tables and registrations as an additional obligation, which means that the main work is suffering. It is hard to find people for exceptional and very short-term work, as many do not want to work legally. In addition, there are no personnel coordinators in small firms, so there is an additional obligation for the accountant and more paperwork has to be done.

We can conclude from the results that 62.6% of respondents are confident that their administrative burden has increased, and 37.5% think that such thing has not happened. The workload increased probably for those who are in greater need for short-term employees, and they feel that registering the worker immediately in the registry is the cause for more work than the earlier opportunity to submit documents within 2 weeks from the point at which an employee was hired.

In assessing whether the burden has grown rather for companies with five or less workers or for those who have 250 and more employees, there was unfortunately no undubious result. The real

fact is that it is no longer a requirement to submit papers to the Health Insurance Fund or the Unemployment Office, nor is there an obligation to issue certificates to the insured person, because they can receive information on payments made to them via electronic database. The registry has risen the burden for some companies and decreased it for others, since it relies upon a concrete enterprise and the effects are different which is also shown by the analysis of the growth of administrative burden.

The author is of the opinion that it should be further investigated, what are the most concerning areas of the registry and to offer solutions for those whose administrative burden rose due to the registry. In addition, a way should be found on how to avoid the illegal payments made by employers to the part time and voluntary workers.

LISA KÜSITLUSLEHT ETTEVÕTJATELE

Küsitluse eesmärgiks on uurida, kas töötamise registreerimise kohustus on tõstnud või langetanud ettevõtjate halduskoormust. Küsitluse tulemusi kasutatakse Sisekaitseakadeemia lõputöö „Töötamise registri mõju tööd võimaldavale isikule“ kirjutamiseks. Küsitlus on anonüümne.

1. Kui palju on Teie ettevõttes töötajaid?

- a) 1-4
- b) 5-15
- c) 16-50
- d) 51-100
- e) 101-250
- f) üle 250

2. Milline on Teie ettevõtte tegevusala?

.....

.....

.....

3. Palun hinnake oma sektori ümbrikupalga osakaalu.

- a) 1-5%
- b) 6-10%
- c) 11-20%
- d) 21-50%

e) ei maksta üldse

4. Kas usute, et tänu töötamise registrile väheneb ümbrikupalkade maksmine? Põhjendage.

.....
.....
.....
.....
.....

5. Milline on Teie seisukoht töötamise registri osas? Võib valida mitu vastuse varianti.

a) Töötamise registrist on kasu

b) jääb osalise ümbrikupalga maksmise võimalus

c) leitakse uued petmise viisid

d) töötamise register on tööandjale koormav ja/või mõttetu

e) töötamise register on efektiivne vaid siis, kui tõhustatakse kontrolli

f) muu

6. Kas olete töötamise registreerimise kohustust täitnud siiani korrektselt?

a) jah

b) ei

7. Töötamise registris saab edastada andmed nii elektroonselt kui ka lihtsustatud kujul SMSi teel. Kas olete kasutanud ka SMS-iga registreerimise võimalust?

a) jah, väga tihti

b) vahel harva

c) mitte kunagi

d) ei ole teadlik sellisest võimalusest

8. Millised probleemid on Teil tekkinud uue süsteemiga?

.....
.....
.....
.....
.....

9. Kas Teie usute, et töötamise register täidab oma eesmärgi?

- a) jah, kindlasti
- b) pigem täidab
- c) kindlasti mitte
- d) pigem ei täida

10. Kuidas olete rahul töötamise registriga? Põhjendage.

.....
.....
.....
.....
.....

11. Kui palju koormust kuus on töötamise register juurde lisanud?

- a) 1-2 tundi
- b) 3-5 tundi
- c) 6-10 tundi
- d) ei ole koormust lisanud

12. Kes on ettevõttes see isik, kes registri andmeid edastab?

- a) personalijuht

b) raamatupidaja

c) keegi muu

13. Kas seoses uue süsteemiga on tekkinud juurde muid kohustusi või mõjusid?

.....
.....
.....
.....
.....

14. Millised on Teie ettepanekud süsteemi paremaks eesmärgi täitmiseks ja toimimiseks?

.....
.....
.....
.....
.....

Tänan vastamise eest!